

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal
A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. — Előfizetési ár 1 évre 4 P 80 f.
Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

A „kálvinizmus“ és „kálvinista“ szavakról.

Újabban igen érdekes vita fejlődött ki a „kálvinizmus“ és „kálvinista“ kifejezések, valamint e szavak jelentősége körül. Talán nem árt, ha minél többet elmondjuk véleményünket róla.

Dr. Révész Imre legutóbb magvas tanulmányt írt a „Református Élet“-be, melyben túlértékelvén egy extravagáns írónak botrányokba fuladt előadását, megadta neki a helyes tanítást, hogy miként kell hívő keresztyénné lennie. Ezzel a végső következtetéssel egyetértünk, azonban a cikkben ilyen kitétel is találunk: „mi nem ösmerünk magyar kálvinizmust, hanem Krisztusnak magyar református egyházát ismerjük“. Talán a kifejezések használatának különbözőségére kellene gondolnunk, mikor ezt olvassuk, azonban a sok helyen és más írónál is előforduló, tehát szinte iskola-számba menő ez a vélemény többet jelent a kifejezések egyszerű használatánál és értékelésénél. Tényleg ma már van olyan felfogás, mely szerint ezt a kitétel, hogy „kálvinizmus“ vagy pláne „magyar kálvinizmus“, nem szabad használnunk a nyelvtani formákon túlmenő abból az elvi okból, mert hogy „kálvinizmus“ nincsen is és ha van, akkor az elvetendő.

Hogy a „kálvinizmus“ és éppen a „magyar kálvinizmus“ szavak és fogalmak helyesek és értékesek, azt Ravasz László püspökkel kívánjuk bizonyítani, aki „Magyar Kálvinizmus“ cím alatt ebben az esztendőben folyóiratot indított, mint főszerkesztő és aki e címen írt nagyszabású cikket ennek az új lapnak első számába. Ravasz László ebben a cikkben megmagyarázza, hogy mi a kálvinizmus és e magyarázattal, lényegét tekintve, egyetértünk. Szerinte a kálvinizmus „történeti szemlélet“, „világszemlélet“, „életprogram“, szóval olyan egészséges világnézet, melyet az, aki elfogadja, az élet minden megnyilvánulásá-

ban követhet egyházban, közéletben, politikában, magánéletben stb. egyaránt.

Ímé egy idézet a Ravasz cikkéből: „Van tehát kálvinizmus, mint történelem, van mint világnézeti képlet, elveknek a találkozó pontja és szabályozó szövege, végül van mint kezünk között lehelletünkkel, vonaglásunkkal, mozdulatainkkal, népek, nemzetek hánykódásaival, egyszóval existenciális életnyilatkozatokkal kialakított életforma.“ De van természetesen „magyar kálvinizmus“ is, melyről Ravasz László ekként nyilatkozik: „A kálvinizmus élő, szellemi irány volt Magyarországon is és a kálvinizmus élő, szellemi erő ma is“. „egy darab történelem“, de „mindenek felett a magyar kálvinizmus nemcsak a tegnapi, hanem a máé is. Ez azt jelenti, hogy egy csomó felelős, elszánt lélek elé a kálvinizmus állítja a döntő kérdést: így tégy, így élj!“

Most már csak játék volna a szavakkal, ha azt mondanánk, hogy igen, kálvinizmus van, ezt el is fogadjuk, tanításait, elveit követjük is, azonban azért mégsem vagyunk „kálvinisták“. Ha én helyeslem a kálvinizmust, akkor én kálvinista is vagyok. Ha szerintem a kálvinizmus nagy érték, akkor nem szégyenlem magamat kálvinistának nevezni.

Nyilván másként nézzük a kérdést hitbéli, vallási és hivatalos egyházi vonatkozásban. Érezték ezt őseink is, akik vállalták a kálvinista elnevezést, de akik egyházunkat hivatalosan soha sem nevezték kálvinista egyháznak, hanem helvét-hitvallású, vagy evangélium szerint reformált egyháznak.

Református ember, Kálvinnak buzgó követője, nem ismeri el a szenteket és ezért még Kálvint sem igyekszik valami olyan szentfélének elképzelni. Soli Deo Gloria! Pedig még a hitünk szempontjából sem közömbös nekünk Kálvin, hiszen hogy egyebet ne mondjunk, az ő érdeme az, hogy a mai ember a predestináció gondolatát

tisztán és világosan megérti, azonban minden jó kálvinista nyilván tudja, hogy ehhez a tanításhoz Kálvin a maga szelleméből semmivel sem járult hozzá, hanem ő csak a bibliának abban a korban elfelejtett, vagy szándékosan mellőzött ezeket az igéit emelte ki és tisztította meg. Hiba volna tehát kálvinista hitről beszélni, mert csak Istenben való hit van és csak Jézus lehet hitünk fejedelme. (I. Kor. 3 : 4—6.)

Már a hitvallást illetően többet jelent nekünk Kálvin, egyházi szervezetünket, különösen az egyházat betöltő szellemet pedig nyilván neki köszönhetjük, habár tudjuk, hogy csak az alapelveit követjük és intézményeit nem mindenben fogadtuk el változatlanul.

Ellenben Kálvinnak mérhetetlen nagy jelentősége és örök érdeme talán ott lép leginkább előtérbe, mikor az emberi élet erkölcsi irányelveit elénk szabja, itt sem újat mondván, hanem megmagyarázván nekünk azt, hogy Isten igéjét, Jézus tanítását miként kell értelmeznünk és alkalmaznunk a mai változott és folyton változó életviszonyok közt. A kálvinizmus, mint világnézeti forma ott él Svájc, Hollandia, Nagybritánia, az Északamerikai Egyesült Államok stb. állami és társadalmi berendezkedésében és ott küzd a folyton megújuló és felfelé törő reform-mozgalmakban mindenütt, ahol szabadságról, haladásról, felvilágosodottságról van szó.

Ott van a kálvinizmus a politikában is. Sokkal kevésbé az államférfi egyéniségének kifejezése által, mint inkább az eszmék ereje által. Például szerintem nem igazi kálvinista az az államférfi, akinek megcsodálják elszántságát, keménységét, álláspontjához való hajthatatlan ragaszkodását és puritán magánéletét, azonban ezeket az értékes emberi tulajdonságokat reakciós, elnyomó, kizsákmányoló és szabadságtipró politika szolgálatába állítja. De az sem kálvinista, aki a templomban buzgón imádkozik, a hitet mindenkor bátran és büszkén megvallja, az egyházi életben küzd az erkölcsi tiszta keresztyéni elvek megvalósulásáért, de ugyanezeket a szép tulajdonságokat nem viszi következetesen keresztül a világi közéletben is. Például, aki küzd az egyházi választások tisztaságáért, ellenben ugyanakkor olyan politikai párthoz tartozik, amely, tegyük fel, csendőrszuronnal és terrorral választat. Ilyenkor lép azután elő Kálvin és követeli az embertől, hogy egy legyen az élete, osztatlanul egy. Kálvinista ember kétéletű sohasem lehet.

Attól félünk, hogy ha kezdjük a „kálvinizmus” és a „kálvinista” szavak használatát elítélni és ezeket a fogalmakat is háttérbe szorítani, akkor emiatt szenved a magyar kálvinizmusnak az a

hagyománya, melyet előttünk Bocskay, Bethlen Gábor, valamint a Méliuszok és a gályarabok képviselnek.

A magyar református keresztyén ember azért nagyra kell, hogy tartsa a kálvinizmus igazságait, és ha így cselekszik, akkor nincs mit pironkodnia, ha kálvinistának nevezik.

Juhász Nagy Sándor.

Angyali ének.

*Szállj le, szállj le, angyalok szavára,
Égi béke, szállj szívünkre le,
Bellehemi csillagok sugára
Hintse jénnyel éjszakánk tele.*

*Eljeleltünk ügyis rég örülni,
Messze szálltak gyermekálmaink,
Nem tudunk, csak könnyeket törülni,
Bánatjánk míg hulló lombbal ing.*

*Már nekünk a boldogság csak álom,
A karácsony szép tündérmese,
Csak merengünk a hervadt virágon,
Mint a múltak bús szerelmese.*

*Ah, ha egyszer, egy varázsütésre
Gyermekekké válnánk sorba, mind
S kis szívünknek dalba csendülése
Angyalajkon sirna fel megint :*

*Ránk, tudom, az égbolt lehajolna,
S míg köszöntենek a nagy napot :
Bellehemnek jászólat ragyogva
Tükröznék a boldog csillagok.*

BAJA MIHÁLY.

Áldott advent — áldott karácsony.

Minden évben, amikor a napok már nagyon megrövidülnek, beköszöntenek az adventi napok s aztán karácsony ünnepe.

Mi, földi emberek, akik előre haladunk időben, korban, egykedvűen mondogatjuk: Tavaly is így volt. Azelőtt is s ezután is így lesz... Idősödő emberek filozófiája, nagyon sok esetben közönyösségre vezet. Ez az oka annak, hogy vénülő emberek, hölgyek, férfiak között — fájdalom —, temérdek atheistát találunk.

Vallásos kedélyű emberekre, különösen lelkipásztorokra nézve, nincsen szebb hivatás, mint az atheisták táborának csökkentése, mint a vallásos élet uralmának biztosítása.

Az adventi napok s a karácsonyi ünnepek erre nézve páratlan és temérdek alkalmat nyújtanak.

Ezek a napok valahogyan, valami módon össze vannak forrva velünk, protestánsokkal. A karácsonyfa ez a mamár elterjedt szimbólum is — fenyőágból készül. Betlehem városából elvezetnek bennünket Európa földjén ama magasabb fekvésű tájak, havasok felé, a fenyvesek hazájába, ahol annak idején

a nagy írásmagyarázók, szellemek, reformátorok, Luther, Kálvin és Zwingli éltenek.

Az emberszeretet programját soha egyetlen keresztyén felekezet sem írta annyira zászlajára, mint a protestantizmus. Demokratikus berendezkedés! — ez volt régen is, ma is egyik jelszava a protestáns egyházaknak.

Az egyszerű istálló, a jászol-bölcső, amelyben Krisztus, Istennek fia a földi élet első perceit töltötte, örök szimbóluma marad minden időben a puritanizmusnak.

Krisztus születése. Augusztus császár idején — nézetem szerint — a legkézzelfoghatóbb, remek dokumentum Krisztus földi ciete, istensége mellett.

Csekély történelmi ismeret mellett is tudjuk azt, miszerint Augusztus császár emlékét még ma is néhány épület őrzi Róma városában. Vannak történelmi íróink, akik a legnagyobb részletességgel megörökítik életét, kiemelik jellemző vonásait. Barátja volt a művészeteknek és nagy tisztelője a női nemnek — írják róla többen.

S ha egy világi ma is élvezettel olvassa Augusztus császár életrajzát, akkor miért ne hinnék el ma élő egyházi és világi emberek, hogy közel kétezer évvel ezelőtt egy csillag jelent meg éjnek idején Betlehem városa felett, jelezve, hogy Isten földre küldötte egyszülött fiát. Ha egyszer hinni tudunk egyes világi történetírók feljegyzéseinek, kutatásainak, akkor miért vonnánk kétségbe az evangélisták égi eredetű feljegyzéseit, tanításait?

Vajjon mi ez a mi földi életünk? Hetven, legfeljebb nyolcvan esztendő! S mégis mennyi mindent látunk, mennyi mindent megérünk ezen idő alatt. Véres háborúkat, forradalmakat, rettenetes drámákat, amelyekről azoknak lefolyása előtt még csak álmodni sem merésztünk.

Ha ennyi mindent látunk csak néhány évtized alatt, vajjon mit nem érhet, láthat az emberiség évezredek alatt? Óh bizony, nem sok bölcsesség kell ahhoz, hogy a modern ember is átérezze valódiságát azon eseményeknek, amelyek lefolytak egykoron a sinai hegyen avagy Betlehem városában. Nem sok bölcsesség kell ahhoz, hogy átérezzük azon igazságot, miszerint él valaki a világok felett, aki idők, évezredek folyamán jelt ad az emberiségnek irgalmáról, kegyelméről. Jól mondja egyik szép mondásában Gárdonyi Géza: A csillagos ég, nem plafondisz.

Fölöttébb csekély ésszel, gyarló szellemességgel rendelkezik közöttünk az a halandó, aki azt hiszi, hogy ő a világ legokosabb, legszellemesebb embere.

Mi gyarló földi lények, halandó emberek ismerjük csak be, hogy a végtelen világegyetem régióiban, élnek nálunk kiválóbb szellemi lények is. De fölöttük áll s mindnyájunk fölött uralkodik a legnagyobb szellem, akiről olyan szépen énekelte a nagy gondolkodó-költő Berzsenyi Dániel:

*Isten! kit a bölcs lángesze föl nem ér,
Csak tilkon érző lelke óhajtva sejt:
Léted világot, mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.*

Reánk, ma élő emberekre nézve nincsen szebb hivatás, mint a vallásos tradíciók megőrzése s az utónemzedék részére való átadása.

Mindnyájunknak vannak — hála Istennek — karácsonyi emlékei. Nem holmi gyermekkori játékszerek, ajándékok. Hanem valami más, ami velünk marad egész életünkön át.

Elöttem például minden évben, ilyen időtáiban edesatyám képe jelenik meg; az egyszerű falusi pap kezében gitárral, fején sipkával, fehéredő szakállal.

Szinte hallom, amint mondja: Tanultatok már ezt az éneket: Öröködbe, Uram, pogányok jöttek!... Nahát kezd rá, a szöveget, majd én diktálom:

*Kegyes lelkek, az Urat dicsérjétek,
Áldott idvezítőnket tiszteljétek.*

A gitár, hallom, ma is szól...

De hát hol van az öreg gitáros? Hol van a gitár? Kérdezhetem én is egyik régi szellemes francia költővel: Hol van a tavalyi hó!?

Az öreg gitáros régen elköltözött az élők sorából. Nyugszik a csendes temetőben. A gitár is eltört, lomtárba került. De a mi remek adventi, karácsonyi énekeink hangzanak tovább, a gyermekek, az ifjak, a felnőttek, az öregek ajakáról.

Óh zengjenek is tovább a mai irigy, gyűlölködő, romlott, boldogtalan, koldus korszakban. Zengjenek tovább! Van aki megérti, van aki meghallja... A csillagos ég nem plafondisz.

Baráth Imre.

Emlékeim Szabolcska Mihályról.

Írta: Baja Mihály.

(Felolvasta a Szarvasi Öregdiákok Szövetségének Budapestén, 1934 november 3-án tartott Szabolcska Mihály emlékünnepélyén.)

*Ki nekünk többé dalt már nem dalol,
Meghall a költő s nyugszik valahol.
Még el sem sóhajtott: meghalok!
Halkan szívébe törték a dalok.*

Mint mikor az égről egy szép fényes csillag hirtelen-váratlanul aláhanyatlak: úgy tűnt fel előttem Szabolcska Mihály elmúlása. Négy éve már (1930 okt. 31.), hogy eltávozott a magyar égboltozatról. Mert csillag volt, ragyogó csillag... és hogy a hasonlatnál maradjak: ez a csillag nemesak aláhullásával példázta a költő elmúlását, hanem példázta, míg fönt ragyogott, úgy a költőnek, mint az embernek is egész élete folytát. Nem az üstökösök rendjéhez tartozott, melyek hirtelen támadt, félelmes ragyogással töltik be a látóhatárt s aztán, époly nagy hirtelenséggel el is tűnnek elkápráztatott szemünk elől, — nem! Ő hosszú évtizedeken át egyforma melegséggel és fényvel ragyogott felettünk, hogy szinte már meg is szoktuk, hisz hozzátartozott az életünkhöz; pályafutása nem veszett a titokzat régióiba: ismertük az utat, a kört, anelyet befutott: nem volt talány előtünk, mert közel volt hozzánk, mert a szívünkkel elértük őt, hiszen az a fény, mely költészetéből reánk világolt, nem görögtüzes, rakétás fényesóva volt, hanem a szelidségnek, emberiségnek és a szeretetnek meleg sugárzása. Lehullt ez a csillag az élet

egéről, de nem semmisült meg, csak távolabbra, csak magasabbra szállt tőlünk a végtelenség világába, az igazi hazába vezető úton. S ha most már testi szemünkkel be nem érhetjük is őt: a lélek szeméi előtt annál fényesebben fog fölragyogni az örökkévalóságban, ahol most már ő maga is a lélek fényességében él tovább a halhatatlanság tündöklő egén. „hol fénylenek a bölcsék, vateszek” — a Petőfiék, Arany Jánosék, Tompa Mihályék csillagtáborában.

„Emlékeim Szabolcska Mihályról.” E cím alatt adatott meg nekem a kedves kötelesség, hogy e díszes társaságban földézzem annak az alakját, aki bizonyára a halhatatlan lélek kiváltságainál fogva itt léleg közöttünk szellemszárnyakon, hogy betöltse e teremnek minden zugát, melyre ráillenek e percben a Grand Caféban e. versnek e sorai:

„A teremnek minden lángja,
Mintha pásztortűzzé válna.”

Igen,

„Pásztortűz vagyok én,
Más jényt nem irigylek:
Egy-két gyalog utast
Ha jólmelegítek.”

E pásztortűznek a fénye, a belőle kiáradó jóság és szeretet engem egy fél életen át annyiszor fölmelegített: engedjék meg hát nekem, hogy most ennél a pásztortűznél — az ő emlékének a meleg fényénél — földézzem egy néhány mozzanatát életemnek, amelyben boldog voltam magamat az ő szíve közelében tudni és érezni s a vele való összeköttetés aranyszálait áhítatos kezekkel összefűzőgethettem. Szabolcska Mihállyal mindig úgy voltam, mint a gyermek a szülői ház meghitt melegével: sohasem volt belőle elég, sohasem laktam vele jól egészen s mindig vágytam volna hozzá közelebb lenni s most, hogy már elment közülünk, ez a megállapítás illik rá legjobban viszonyunkra: sohasem tudtam magamat vele igazán kibeszélgetni. De ennek talán nem is ő volt a tulajdonképpeni oka, hanem én magam, aki kezdettől fogva a mélységes áhítat és tisztelet érzelmeivel közeltem hozzá, s kora ifjúságom idejéből áthoztam a férfi korba is azt az ünnepi érzést, amelyet a vele való érintkezés számomra jelentett. Hosszú időre el is voltam szakítva környezetétől, részint az Amerikában való lelkészkedésem, részint a világháború tombolása, részint az ország politikai földarabolása miatt, amikor csak olyankor találkozhattam vele, amikor Temesváron át utaztam szülőföldemre, Végvárra, vagy amikor ideát járva — ő jött Debrecenbe a Csokonai-kör meghívására. De hadd mondjam el a vele való megismerkedésem történetét, amely a legmesszebb időre nyúlik vissza s nekem egyik legkedvesebb emlékem felőle.

1898-at irtak a kalendáriumban s én mint hatodéves diák jártam a temesvári állami főreáliskolába. Az intézet Petőfi-Önképzőkörét lábba hozta a megmásíthatatlan hír, hogy a temesvári református gyülekezet közönsége, melynek addigi lelkésze Futó Zoltán, a későbbi nagyhirű esperes Szentésre választott meg lelkészül, a megüresedett parochiára a már akkor országos hírű költőt, Szabolcska Mihályt hívta meg lekipásztoraül. Ez a nagy esemény nem hagyta nyugodni az önképzőkör tagjait. Minden gyűlésen felelendült a Szabolcska neve, hol egy versé-

nek elszavalása, hol pedig költészetének méltatása révén. A „Dal a kis Demeter Rózsikáról” c. költeményét el is szavaltam kiténtetéssel s „Nagyszombat éjszakáján” c. drámaibb hangzású költeményével nagyobb diákok próbálkoztak. Szóval divatba jött Szabolcska nálunk, még mielőtt papi hivatalát elfoglalhatta volna. De még ez nem volt elég. Halottuk, hogy a beiktatása is közelesen (1898 dec. 2-án) meg lesz: elhatároztuk, hogy a költőt ünnepélyes formák között üdvözölni fogjuk. Csak a módját nem tudtuk megtalálni. Végre abban egyeztünk meg, hogy az önképzőkör díszgyűlést fog tartani, erre küldöttsegileg meghívjuk a költőt s így fogjuk őt babérkoszorúval, ünnepi beszéddel és verssel köszönteni. Amde valamiről elfelejtkeztünk: a tanári vaskalapról és a professzori bölcsességről. A tanári kar nem hagyta jóvá tervünket s így nem maradt más hátra, minthogy az önképzőkör tagjai testületileg vonultak be az új költőpap beiktatása alkalmával az istentiszteletre. De engem, aki már akkor verseltem is, nem hagyott nyugodni a lelkiismeretem. Még mielőtt Szabolcska Marosfalfaluból Temesvárra költözött volna, üdvözlő verset irtam hozzá s el is küldtem azt a költőnek postán, a nevem aláírásával. Megtörtént a beiktatás. Még akkor a reformátusoknak nem volt templomuk, a későbbi időben épült már a Szabolcska buzgólkodása folytán a szép templom és paplak, egybeépítve egy nagyobb bérházzal a Józsefváros elején.¹ Ott volt a diákság az ünnepi beiktató istentiszteleten. Felzúgott a kálvinista ének, amelynek hangjai mellett bevonultak a papok: elől Futó Zoltán, a távozó lelkész, majd néhai Szabó János köröstarcsai esperes (aki b. e. Kiss Áron püspökkel szemben püspökjelölt is volt) s végül a körülrajongott költőpap, Szabolcska Mihály. Először Futó Zoltán tartotta meg kibúcsúzóját, majd Szabó János esperes beiktató beszédet mondott, ami rendkívül hosszúra nyújtotta az istentiszteletet. El lehet képzelni türelmetlenségünket, de a templomi gyülekezet türelmetlenségét is, mikor mindenki az új költőpapot kívánta már hallani.

Végre Szabolcska is szóhoz jutott. Szép, férfias, meleg hangja betöltötte a termet. Nézegettük mi diákok. Hát egészen már formának képzeltük. Én inkább alacsonynak és szakállasnak képzeltem, mint Tompa Mihályt idősebb korában. De beszéde, bár látszott, hogy mondanivalóját kénytelen volt rövidre fogni, megnyerte tetszésünket. Nem voltak benne nagy papi szólások, idézetek. Egyszerűen, közvetlenül beszélt s ami fő, költészet volt a beszédében. Ma is emlékszem a textusára, amelyet Sámuel (1. 16: 7.) könyvéből vett fel: az emberek azt nézik, ami a szemük előtt van, de az Isten azt nézi, ami a szívben van. A költő hű maradt e textusához egész életén keresztül. Beszédének befejező része körülbelül így hangzott: „Amerre csak jöttem idáig, Marosfalfalutól Temesvárig, pusztá a határ mindenütt, lombtalan erdők és hóborított szántóföldek példázzák az énekszerző szomorú igazságát: „Úgy tetszik, halva fekszik a természet, mert tündöklő napja elenyészett.” De én hiszem, hogy kizöldülnek még az erdők fái és kivirul még a mező s a szántóföldeken újból zsendülni fog a vetés... s e hitben

¹ Akkoriban a református istentiszteleteket a főreáliskola szép és tágas dísztermében tartották.

én is jobb jövőnek reményét hirdetem, melyet megád az Isten az ő kegyelmes ígérete szerint."

Az istentisztelet végeztével lelkendezve üdvözölték Szabolcskát új hívei. Egy úrnő Futó Zoltánhoz így szólt: „Jaj de örülünk, hogy ily kedvesszavú, aranyzívű papot kaptunk." Híveinek ezt a megkülönböztetett szeretetét Szabolcska mindvégig megtartotta.

De milyen nagy lett a meglepetésem, amikor délben hazatérve szállásomra — az egyház főkurátoránál: Mágori Mihály előkelő kereskedő és malomtulajdonos gyermekei mellett voltam nevelő — tudomásomra jutott, hogy ott fényes ebéd készül az új pap tiszteletére, melyre az egyház presbiterei s előkelő emberei is hivatalosak voltak. Jött az új pap és futólag vélem is kezét fogott. Ebéd után a felköszöntők során egyik egyháztanácsos, Kapitány Zsigmond, maga is verselő ember, engedelmet kért, hogy a „Hangulatok" c. kötetből Szabolcskának egyik versét, mely a főkurátor-házigazda kedves verse volt, felolvashassa. „S jött a király" c. verse volt a költőnek, aki azonban fölkel az asztaltól s kivéven Kapitány uram kezéből a könyvet, maga olvasta azt fel, mondván, hogy jelenlétében különösnek találná, ha más olvasna fel verseiből. A verset még közkívánatra egy-kettővel meg is toldotta. Majd a ház úrilánya Mágori Ida zongorához ült s a költőnek akkortájt megzenésített verseiből énekelt, mit a költő a zongora mellett állván, a falhoz támaszkodva elábrándozva hallgatott. Jól megfigyeltem minden mozdulatát tágra nyílt szemekkel s még arra is emlékszem, hogy a felköszöntőkre humoros dikcióval felelt. Futó Zoltán az elődje biztatta: „aztán csak azt mondom Miska, hogy ne fukarkodj a poétasággoddal, mikor prédikálsz, mert szeretik ám ezek a szép beszédet"...

Eltelt néhány hét és megvolt az első hittanóránk, mert hogy a vallást is ő tanította a középiskolákban. Ezzel volt dolga bőven, egy későbbi levélben panaszkodik is emiatt: „Engem az én hivatalomnak három emberre való gondolatai-bajai annyira lekötnek, hogy sokszor levelezésbeli óhajtott kötelességemnek se tudok megfelelni". (1904. VI. 12.) Az első hittanóra alkalmával történt, hogy amikor összeírta neveinket s reám került a sor, hosszan rám tekintett és mosolygott, míg rajtam hol a hideg, hol a meleg szaladgált át meg át, de nem szólt. Hanem mikor kifelé mentünk, már a küszöbön voltam, amikor pufók képemet két kezébe fogva visszahúzott s azt mondta barátságosan: „Hát te vagy az?!" Így fedezte fel bennem a vers íróját, amellyel őt korábban üdvözöltem. Ennek a versnek az volt a témája, hogy menyire várja őt mindenki Temesváron. Utolsó strófája így hangzott:

„Egy papot, más jóbarátot,
— Mindenkit más cél vezet —
Tanítót vár a harmadik...
Én csak a te szivedet."

A költő biztatására hamarosan össze is állítottam néhány versemből egy kis füzetre valót s bemutatam neki. Elolvasta azokat figyelemmel s még több jóakarattal. „Hány éves vagy öcsém?"; kérdezte. „18"; feleltem. „Tizennyolc éves korában Petőfi sem írt külön verseket, ha így gyekszel, hát poeta lesz belő-

led" mondta nagy jóakarattal. Most is megvan a kis füzetem s benne a költő keze vonása, ahol ceruzával egy soromat kijavította. Így kezdődött a barátságunk.

Később mikor leérettségiztem, elmentem hozzá tanácsot kérni: milyen pályára lépjek. Szabolcska hosszúszerű pipájából bodor füstöt eregetve kényelmesen végighevert az irodai díványon s így biztatgatott: „Legyen pap öcsém. Nincs az Úristenek ennél szabadabb és önállóbb életpályája, mert nekünk senki sem parancsol, csak a jó Isten, akit szolgálunk". Úgyis lett: theologus lettem a debreceni Kollégiumban. Oda is ő ajánlott be és a felvétel iránti kérvényemet is ő küldte be. De később megfélekedett róla és én mindhiába vártam falumban az értesítést, hogy vajjon felvettek-e? Már szeptember elején jártunk, amikor Temesvárra utaztam, hogy megtudjam tőle magától a sorsomat. Az istentisztelet után találkoztunk. „Ember, hát maga még itt lóg? — kiáltott reám feddőleg, — hiszen föl van véve theologusnak a Kollégiumba!" (Támogatására azért volt szükségem, mert mint realistának, latinból és görögből nem volt érettségim s így csak kivételesen és utólagos vizsgázás kötelezettsége mellett vettek fel Szabolcska ajánlására.)

Komolyabb értelemben vett barátságunk a debreceni theologus éveimmel kezdődik. Hiszen már leendő paptársát látta bennem s poétai törekvéseim iránt is melegen érdeklődött s ez volt a sirig tartó kapocs, mely bennünket összefűzött.

Debrecenben ragyogó égbolt nyílt fölöttem s nemcsak a Csokonai, hanem a Szabolcska szelleme is termékenyítő hatással volt rám. Itt már egész poétatársaság verődött össze, az úgynevezett Bokréta baráti kör, melynek valóságos védszelleme volt Szabolcska. Már 1902-ben megjelenik első verseskönyvünk a „Bokréta" (írói: Baja M., Gulyás József, Gyökössy Endre, Madai Gyula, Oláh Gábor, egynek kivételével mai is élnek s a Petőfi-Társaság tagjai), melyből Szabolcskának dedikált példányt küldtünk. Vártuk a levélbeli választ, mely tele volt jóakarattal biztatással. 1904-ben megjelent „Új bokréta" címmel második könyvünk, azt is megküldöttük neki. Erre írja (1904. VI. 12.) kedves közvetlenséggel a többiek között: „Igen szépen köszönöm szép verseskönyvüket is, de tán még inkább szíves rámgondolását... sorsának minden részletét figyelemmel kísértem. Poétai sorsukat pedig mind az ötőjüket, az egész bokrétás társaságét. Meleg szívvel örülök minden sikerüknek és a jó Isten áldását kívánom reájuk." Nem is csoda, hogy megszeretett bennünket. Nemcsak ezért, hogy mint neki, úgy nekünk is az egyszerűség és őszinteség, valamint a mocsoktalan eszményiség útján való haladás volt a poétai hitvallásunk, hanem azért is, mert tele volt a lelkünk iránta való tisztelettel s amikor egyszer-egyszer lejött Debrecenbe, a Csokonai-Kör meghívására felolvasni, áhitattal követtük minden lépését, egészen a Nagyerdő lombjai alá, ahová ábrándozva ballagott ki egy alkonyadó nyári délután.

1908-ban Amerikába mentem lelkésznek az ottani szétszórt magyarok lelkigondozására. Mikor az Egyetemes Konvent elnöksége (báró Bánffy Dezső s Kun Bertalan püspök) meghirdette a pályázatot, itt is a Szabolcska Mihály ajánlata döntött s én

indultam kifelé új világot látni. Útközben elbúcsúztam pártfogómtól s barátságos meghívására családi körében együtt ebédelhettem vele. Vidám és jókedvű volt, vendégeivel kedélyesen diskurált. Bár nem helyeselte amerikai útamat, jó szerencsével kecsgetett. Amerikában öt évet töltöttem. Ezidő alatt mindössze egyszer váltottunk levelet. Levele hazahívó levél volt (1911-ben). Itthon megüresedő papságokra hívta fel figyelmemet, de végső passzusa érdekes irodalmi vonatkozása: „irodalmi berkeinkben varjúk, papagályok rikácsolnak. Aggasztó a jövőbe nézni. Teremt-e Isten több magyart, míg a világ, míg napja tart, ha mink is elfogyunk?” — fejezi be sorait az Arany Jánosból vett idézettel. Ez a levele, mely egészen megrendített, — minden valószínűség szerint az akkor már körülötte zúgó irodalmi harc által felidézett pesszimista hangulatból fakadt s engem is meghírelett és költői levélben való feleletre készítetett:

*„Bával szánt a toll barázdát
Sok betűje könnybe vész.
Reszkelő szív mondja
Mit leírni oly nehéz.
Hívó szóra bús fejem, mint
Szomorúfűz lombja íng:
Ne hívjatok haza engem,
Hadát halljak meg idekint.”*
(Üzenet Sz. M. hazahívó levelére.)

Végre öt év után hazakerültem Amerikából s 1914 júniusában a türkevei állást foglaltam el, közvetlen a háború kitörése előtt egy hónappal. Erre az időszakra esik (1916) „Szívem szerint” c. új verseskötetvének megjelenése, melyre magam is vagy 30 előfizetőt gyűjtöttem s egy díszkötésű példányt kaptam a következő dedikációval: „Baja Mihály kedves öcsémnek, barátsággal, szeretettel. 1916. Sz. M.” Az akkori nehéz idők kevésbé voltak alkalmasak az együttörvendezésre. De egy egyházkerületi gyűlés alkalmával Debrecenben az utcán találtam Szaboleskát, Futó Zoltánnal és Baksa Lajossal együtt, amint szinte ujjongva mutatott az állomás felől masírozó temérdek orosz fogolyra, akiket hős magyar bakáink éppen akkor tereltek a fogolytáborba. Ugyanaznap délután az egyik templomban vallásos-ünnepély volt, ahol Szaboleska verseket olvasott fel. Az Úrasztalától, az akkori bizakodó hangulatnak megfelelően az egyik felolvasott verse a „Hadbaszálláskor” volt.

*„Győzni jogsz te, én tudom jól,
Hadba szálló száz dalodból
Kicsendül a győzelem...
S megszeretnek, megcsodálnak,
Nincs a kerek nagy világnak
Lelkesebb, hübb népe nálad,
Én daliás nemzetem!” (Szívem szerint.)*

1918-ban megjelenő (Babiloni vizek mellett) új verseskötetemet küldtem el neki s azt vételező levelében ismét érdekes kijelentést tesz, ami igen jellemző nemcsak az akkori, hanem a mostani irodalmi állapotokra is. „Találtam két-három olyan verset is — írja —, amit kihagytam volna. De az egész könyv tiszta, szép és irodalmi értékű. Jó egy-néhány pedig olyan szép vers benne, amiket még

sokszor és nagy gyönyörűséggel el fogok olvasni. Lapjainktól persze becsületes kritikát, vagy ösmeretést ne várj. Ez nálunk egy idő óta nincs. Ami van: az humbug, ámitás és főként nem becsületes. Egy „hírnévviszontbiztosító társaság”, mely saját tagjainak hihetetlenül ostoba firkálmányait szégyentelenül magasztalja: ez az „irodalmi rovat” a lapokban. De erre ne nézz és ne adj rá semmit. Csak írd, ahogy a lelked diktálja.” (1918 máj. 24.)

A trianoni határok Szaboleskát is hontalanná tették, de tudjuk, hogy mily keményen állotta meg a maga helyét s hogy költészete valósággal kivirágzott éppen az elnyomatás terhe alatt s hogy megalkuvást nem ismerő magyarságáért mennyit kellett szenvednie. Közben még testi betegségek is megsanyargatták, (homlokán, azon a hatalmas boltozatos homlokon valami forradás helyét hordotta), de kigyógyult s hosszú évek után újból Budapesten járt s onnan Debrecenbe is ellátogatott 1923-ban, hogy a Csokonai-Kör ünnepi gyűlésén (február 16-án) verseiből felolvasson. Igyekezünk őt méltóképpen fogadni. A napilapok hasábjain vezércikkek méltatták költői és hazafiúi erényeit, a kollégiumi ifjúság is kivonult fogadtatásához az állomásra s este a Csokonai-Kör ünnepélyén az öreg Kollégium dísztermében kívül köszöntötte őt az egyházkerület püspöke, Baltazár Dezső, mint a református papság dicsekedését, úgyszintén az ifjúság szónoka s jómagam pedig a következő kis rögtönzött verssel leptem meg:

*„Dalod egyszerű, mint a puszták harangja,
Éget is, földet is csókolgat a hangja,
Búzaföld ringatja, kis pacsirta sírja,
Halkan jelzokog rá édesanyánk sírja.*

*Tán hír a falunkból, hozza szellő szárnya,
Illatozza rá az akácfa virágja?
Nagyerdő susogja, vadgalamb zokogja,
Lent a Maros-partján úgy kótik csokorba?*

*Páris Grand Caféja, valamennyi lángja,
Pásztortűzzé válik a melódiára:
Ott delél a ménes, ott búsul a csárda,
Ringatja a puszták habos délibábja.*

*Magyart a magyarnak, ez a lelked álma!
Jaj, de mintha útd sivataggá válna!
Elnyel a sötétség, könnyezünk utánad,
Mégis, mintha lassan oszlana a bánat.*

*Dalaid derűje oszlatja borunkat,
Pirosodó arccal kóstoljuk borunkat.
Kiderül maholnap a magyar ég alja,
Ha minden magyar a te hitedet vallja.*

(Sz. M.-hoz Debrecenben.)

Az ünnepély lefolyása után, mely szemmel láthatólag jól esett neki s melyen több új versét is felolvasta nagy hatással, vacsora volt a tiszteletére az internátusban. Többször fölszólt s meglepett szellemi frissége, bizakodó, optimista felfogása s irodalmi kérdésekben is megnyilatkozott s minden kertelés nélkül mondotta el véleményét az ú. n. modern irodalomról: de kijelentései mintha már

némi megbékülésről tettek volna tanúságot. A Kántus Szabolcska-nótákat adott elő, ami szintén emelte hangulatát. Másnap reggel korán kocsin én kísértem ki szállásáról az állomáshoz. Néhány évig ismét nem láttuk egymást, mígnem 1928-ban megvalva temesvári lelkészi állásától Budapestre költözött. Ez évben jelölték meg Ókésken szeptember 6-án azt a házat, melyben gyermekéveit töltötte. Az ünnepség reggel a templomban kezdődött, ahol maga Ravasz László püspök prédikált. Sokan — köztük több rég nem látott gyermekkori játszótársa is — ott vártak rá a templom előtt s mikor autójából kiszállott egy hozzá hasonló, tagbaszakadt ókécskei ember, valószínűleg rokona is — mikor messziről meglátta — hangosan és örvendezve felkiáltott: „Ahun a feje ni!” Gyermekkoruk óta nem látták egymást. Az atyafinak éppen olyan szép, boltozatos koponyája volt.

Az ünnepélyen már egy fáradt és ideges ember benyomását keltette. S valóban feleségét épp ezekben a napokban érte súlyos betegség s ez viselte meg az ő idegeit is. A hivatalos szónoklatokat türelmetlenül hallgatta a tiszteletére emelt diszatór pódiumán, mintha csak azt mondotta volna rimánkodva: „az Isten szerelmére, ugyan hagyjátok már abba, mire való ez a sok hühö.” De beszéde, mellyel az ünnepést megköszönte, már szép és nyugodt volt. Mindjárt az elején megcáfolta azt a balhiedelmet, mintha ő Ókésken született volna, nem ott, hanem Tiszakürtön született. Ókécskére csak kis gyermekkorában került szüleiével. Befejezésképpen elmondotta egyik legszebb költeményét, melyben a falusi élet szépségeit dicsőíti. Hej ha még egyszer elől kezdhethné az életét, dehogyan is lenne hozzá hűtelen: Ott maradna mindvégig egyszerű boldog embernek, ahol mint énekl:

„Vágyam se volna: mire vágnni,
Holtig csodálnám a papunkat,
Hogy tud oly szépen prédikálni!
A dalt, bár nem tudnám megírni,
De elgondolnám gyönyörűen...
— Bölíngató akácja lombok
Vernék ki a ritmust körülem.” (Vágy).

Ugyanitt, az üdvözlések során mondtam el én is „Szabolcska Mihály köszöntése” c. versemet, melyet a költő aznap reggel még a Budapesti Hírlap hasábjairól elolvasott s találkozásunk első percében hálás kézzorítással köszönt meg. Ennek két utolsó strofája így hangzott:

„Magyarnak maradtál s az a hitvallásod,
Hogy a magyart mindig magyarabbnak látod!
S dagadó hűtednek mind mélyebb a medre:
Ezért jön a nemzet koszorút fejedre!

Hazajöttél, haza, szívünk közepébe,
Följjong örömmel szülőfalud népe!
S hol a bölcsöd ringott, megáldjuk a házat,
Halóporában is az édesanyádat.”
(Sz. M. köszöntése.)

A közebeden ott ült mindkét fiával: Lászlóval és Mihállal.¹ Előzőleg bejárva gyermekkori hajlékának minden zegét-zugát, egyszerre csak eltűntek

¹ László fia utóda a temesvári papságban, Mihály pedig törvényszéki bíró Budapesten.

szemeink elől. Sietett vissza szenvedő felesége betegágyához.

Még egyszer és utoljára találkoztam vele 1929 november 20-án, a debreceni egyházkerületi közgyűlésen. Reggel még a Kollégium kis tanácstermében váltottunk pár szót egymással. Jó színben volt, gratuláltam is neki. Odajött hozzá Pokoly József egyetemi tanár, ifjúkori barátja, (azóta már ő is pihen a temetőben). Szemben ültek egymással s csak néztek egymásra szótlánul. Magukra hagytam őket, hadd beszéljék ki magukat. Még aznap délután meglátogattam. Kocsija kint várt reá. Egy szegény inséges asszony volt hivatalomban. „Vigasztald meg szegényt” mondotta résztvevően. Majd hirtelen hozzám fordult: „Nem tudod, hol lakik özv. Oláh Gézné?” Vagyis Medgyesi Piroska, ifjúkori dalra ihletője, kit ha Debrecenben járt, mindig meg szokott látogatni. Az ifjúkori szerelem eszményi barátsággá magasztosult köztük. Útbaigazítottam. Azóta már Piroska is elköltözött, én voltam a temető papja s elmondtam felette a költő ifjúkori kesergő dalát:

„Boruljon a világ halgatag éjbe,
Halkan suttogjon a szellők beszéde:
Piroska beteg.”

Elmenőben és búcsúzóban megpillantotta dolgozó szobám falán az egyik újságból kivágott, jól sikerült, berámázott képem. „Ez még én volnék” szöveget hosszán rámtekintve némán megszorította a kezemet. Ez volt az utolsó kézfogásunk.

Lelkésztestvériség.

Nem szabad kicsinyelni ezt a kérdést, mert ez anyagi oldalát tekintve jelentős, sőt mélyreható kérdése közegházunknak, elvileg pedig a legszebb keresztyéni eszme tartalmát meríti ki. Hiszen Krisztus szerint az egész embervilágot a keresztyén testvériség szent érzelmének kell egybekapcsolni és áthatni, mint kovásznak a tészát. S e nagy cél érdekében kik tartoznak elsősorban példával szolgálni a világnak, ha nem azok, kik mint apostoli utódok, a krisztusi eszmék terjesztésére vannak elhíva?! De milyen példaadók lehetnek azok, kik a testvériséget önmaguk közt sem tudják valósítani?! A testvériség minden téren összetartozást, egyetértést, egymás gyámolítását, közös fegyverbarátságot s ez alapon előhaladást, boldogulást jelent a legtöbb esetben.

Nagy célok el nem érhetők, nagy dolgok végre nem hajthatók enélkül, legalább emberi erővel nem, csak isteni csoda által... A világhódítók többnyire annak köszönik sikereiket, hogy tömegeket tudtak egybekapcsolni és mozgatni, áthívíteni a testvériség varázsereje által. Az apostolok is főként ezzel vonták magukra a világ figyelmét s hatottak a lelkek ezreire. Ez a szent testvériség az első keresztyénség korszakában, mondhatni teljes és tökéletes volt... Sőt nálunk református magyaroknál is megvolt a reformáció első századaiban, a politikai és vallási elnyomatás, pusztítás szomorú korszakában... Főleg lelkeszeink között virágzott az megható módon, gyönyörűségesen. Én még ismertem újabban is olyan egyház-

megyét, amelynek minden lelkése testvérnek, családtagnak tekintette kölcsönösen egymást. Közösen jöttek össze egy-egy papi háznál örvendezni vagy szomorkodni, amint az alkalom magával hozta. Nem volt rá eset, hogy egy lelkész a lelkésztestvérsége kapuja előtt elhajtatót volna anélkül, hogy ahhoz be ne köszöntött volna. Nem nézték egymás fogyatékoságát, szerény helyzetét, világszerinti értékelését, hanem nézték az állást a papi hivatalt, a közös zászló alatt küzdő bajtársat, a szent testvériség kötelekébe tartozó frigyest, a nagy keresztyén család egyik tagját... És ez a példa többé-kevésbé hatással volt a hívekre is. Ma ez a szép keresztyéni élet jórészt eltűnt, elhomályosult. A lelkésztestvériségről is csak kivételesen beszélhetünk. Ma bizonyos személyi szempontok és érdekek dominálnak közöttünk. Kiki érvényesülni, társainak felibekerekedni akar... Aztán a siker esetleges elkényeztetettjei — mint úgy vélt kiváltságos lények, magasabbrendű valóságok — látszólag összetartanak, baráti viszonyban élnek egymással, de csak addig, míg érdekeik találkoznak: azontúl vége mindennek. Ma a vallás, az egyház nem az a fődolog, melynek minden mást alá kell rendelni és amely körül minden egyháztagnak fent és alant mellékszempont, hátsó gondolat nélkül csoportosulni kell, hanem csak egy cégér s melyet igen sokan hiúságuk, vagy érdekeik kielégítésére kamatoztatnak.

Csak egy lelkészválasztásnál mennyire nem számít a vallás, az egyház érdeke, melyet a sóvár önzés sokszor valósággal megcsúfol?! Aztán a külön tisztségekre vadászók mily eszközökkel dolgoznak néha... Hol van az a szép korszak, az a szent testvériség, mikor a lelkészek nem vállaltak semmi tisztséget mindaddig, míg a korban előttük állók nem viselték azokat, vagy le nem mondták azokról?! Hajdan a tisztségekre a lelkészek kölcsönösen méltóknak és érdemeseknek tartották egymást. Ma kiki csak önmagát gondolja és tartja annak... Ma nem mindig azért kell valakinek a külön tisztség, mert használni akar vele a köznek, hanem azért, mert különben személyes egyénisége jelentéktelen, súlytalan marad. Az igazi tehetség és nagyság itt nem jöhet szóba, mert hisz' azelőtt az emberek mindig önként meghajoltak. De ma azt látjuk itt és amott, hogy klikkek, hatalmi érdekek verődnek össze s választatnak meg kit erre, kit arra az állásra. És betelik rajtuk azon ó-testamentumi példázat, mely a „*Ják királyválasztása*”-t adja elő és amely szerint a királyságra felkapaszkodott hitvány galagonya így kiált fel: Jöjjön tűz ki a galagonyából és égesse meg a Libanon minden cédrusait! Valóban, mikor egyik régebbi zsinatunk behozta közénk intézményesen, hatalmi körrel ellátva ezeket a — nem nekünk való hanem pápista hierarchiára vezető külön tisztségeket, valóságos trójai falovat hozott be közénk akaratlannul, mely aztán megölte a lelkésztestvériséget s meddő torzsalkodások, huzavonák, sőt olykor kaini cselekedetek színhelyévé tette egyházi életünket, hol az önmagát bálványozó ál-nagyság nemcsak bölcsességben, de igazságban és lelkiismeretben is szűkölködik. Isten mentsen, hogy általánosítsunk! de ilyenek kivételesen sem szabadna előfordulni... Ma ott tartunk, hogy nem a mi ősi, halálos ellenségünk, hanem önmagunk ellen, egymás között harcolunk és nem annyira egyházunkat, mint önmagunkat

építjük. Csak a klikket kell jól megválasztani s akkor jól van minden. Ez jóra nem vezethet. Ez nem testvériség. Ez amolyan alacsonyabb színvonalú vásár, hol piacra vive, eladjuk magunkat lehetőleg jól. Az egyház, a közérdek pedig pusztulhat... elveszhet. Mert a testvéri közösség hiányának, mely nélkül hamar zsarnokok lehetünk, a közegyház adja meg az árát. A lelkésztestvériség tehát minden eszközzel s sürgősen megvalósítandó. Egyházmegyei körök elsősorban erre rendezkedjenek be. Szigorúan követeljük az ahhoz való alkalmazkodást mindenkitől. Az az ellen vétőket alkalmas módon torolják meg személyekre és állásra nem tekintve. De torolják meg s esetleg dobják ki kebelükből azokat is, kik a papi állást bemocskolják; fegyelmezzék egymást, mintha esküszék volnának. Nyilvános bírói tárgyalás elé csak az olyan lelkész dolgait vigyék, kik a testvéri intő szóra nem fegyelmeznek, vagy akik a tisztességet eljátszották. Minden más esetben kövessék azt a testvériséget, melyet itt fentebb leírtam futólagosan.

A lelkésztestvériséget hiába írná elő bármely törvény. Arra rá kell nevelni az illetőket. Már a kiképzésnél beléjük kellene oltani ezt a szent érzést, mely nélkül alig van élet és előhaladás az egyház egyetemének kerítésein belül. Meg kell velük értetni, hogy az a hadsereg, mely szüntelen torzsalkodik, intrikál, egymásra utazik, soha csatát nyerni nem fog. Ezt a pápizmus igen régen és igen bölcsen tudja s minden elkövet leendő lelkészeinek ily szellemben való kiképzésére. Mi itt is elmaradtunk. Mi azt hisszük, hogy a sok betű, a sok szelmalom kepelelésre emlékeztető magoltatás és a sok külön tisztség idvezit s ment meg bennünket az elsorvadástól. Én azonban, a magam csekély szavával elsősorban így esengek. Lelkésztestvériség! jöjjön el a te országod mihamarabb!

Gebe, 1934 nov.

Id. Szigethy Gyula,
református lelkész.

Végh József.

(Reformátusok Lapja, Nagyvárad.)

Egyházi közéletünk szélesebb teréről egyelőre eltűnik egy derűs, jóságos arc, visszavonul az élről egy bölcs vezér és kevesebbeké lesz egy szeretetben gazdag szív. Végh József az érmelléki egyházmegye 22 éven át volt esperese lemondott díszes tisztségéről.

Ezek a sorok nem a búcsú szavai, mert — legyen érette hála a jóságos Istennek — ő még jó erőben és egészségben szolgálja az Urat és így hisszük, sokszor lesz vele találkozásunk, hanem a tisztességadás, mellyel szeretetünket nyilvánítjuk annak, ki mindig csak szeretetet sugárzott felénk és elismerésünket fejezzük ki aziránt, ki mindig önzetlen, áldott munkásságával ezt méltán kiérdemelte egyházunk minden alkotó tényezőjétől.

E sorókkal nem akarunk mást, mint — midőn tiszteletreméltó és szeretett alakja eltűnik a bástyáról — magunk és mindnyájunk tekintete elé állítani őt és Isten iránt való hálaadással végiggondolni szép pályafutását, melynek magaslatáról most visszavonul.

Ízig-végig bihari ember. — Életpályája a bihar-megyei Nagylétán kezdődött 1861 május 18-án. Tanulói pályáját Derecskén kezdette, de mivel az ottani gimnáziumot csakhamar bezárták, Debrecenben folytatta tovább. Az érettségi vizsga letétele után előbb a jogra iratkozott be, de az első alapvizsga után a teológiára ment át, melyet 1783-ban kiváló sikerrel elvégezve, a következő év jún. 1-én Álmosdon lett segédlelkész. Csaknem 3 évet töltött ott, mikor egyhangúlag Nagyváradra választották meg vallásnagynak. Itt 1890-ig működött, mikor ismét egyhangúlag Érsemyénbe hívták meg. Az ifjú, sokoldalú és már tapasztalatokkal bíró lelképásztor csakhamar népszerű lett és kitűnt társai közül, aminek természetes következménye lett, hogy egy-másután tisztelték meg a különféle tisztségekkel. Előbb aljegyző, számvevő, majd tanügyi biz. tag, alodó, aztán tanácsbíró, végül pedig 1912-ben egyhangúlag esperessé választották. 1914-ben Érmihályfalvára hívták meg egyhangúlag, hol nagy hűséggel és fáradhatatlanul szolgálja az Urat. Bölcsessége egyházmegyéjén és kerületünkön túl is messze világít, mert tagja lett a két kerület főtörvényszékének és a romániai református egyház zsinatának is.

Esperessé választása óta kétszer járt le a tízéves ciklus s ő mind a kétszer egyhangúlag lett újra esperes. Bár csapások, megpróbáltatások nehezédtek reá és egyre súlyosabb volt lelkén a teher, bár a legutóbbi választás alkalmával már szeretett volna megválni tőle, a lelkesen megnyilvánult közóhajnak engedve, viselte tovább. Viselte volna talán élete utolsó percéig, ha kötelessége teljesítése miatt, mert törvénytellenes cselekedetre nem volt hajlandó, életveszélyesen meg nem fenyegetik.

Ötven évet töltött eddig a lelkészi pályán. Minden állására és tisztségére egyhangúlag választották meg: lehet-e ennél igazabb bizonyossága értékének és az iránta megnyilvánult, soha nem változó szeretetnek?

Ez a szeretet most csak abban változik meg, hogy még nagyobb, mélyebb és ragaszkodóbb lesz iránta és biztonnal meg fog nyilvánulni abban is, hogy egyházmegyéje, mely semmiképpen nem akart beletörődni a tőle, mint fejtől megválásba, fog módot találni arra, hogy bölcsességét és tanácsát ne kelljen nélkülözni egyházkerületünknek, melynek működését, gyűléseit nélküle elképzelni szinte lehetetlen.

Ebben a reményben nem búcsúunk tőle, hanem alázatos lélekkel kérjük a mindenható Istent, hogy áldja meg hosszú élettel, melyben még sokáig munkálkodhassék mindnyájunk szeretetétől övezve, egyházunk boldogítására.

D. I.

*

Mi, akik ösmerjük Végé Józsefet, csodálkozva kérdezzük, vajjon mit véthetett ez az ember akinek élete áldás volt mindenre és mindenkire, aki maga volt az életbölcsesség és derű, aki zúgolódás nélkül tűrte és viselte a reá zuhanó legnagyobb csapásokat, hogy életét fenyegető veszély elől kell menekülnie lemondásával. — Elszakított magyarok sorsa.

Ennek a drága életnek a megtartásáért mi is egyesítjük buzgó imánkat az elszakadt magyarok imádságával.

Tudomány és irodalom

A debreceni Kollégium balső képe a XIX. század első felében.*

Írta: Dr. Nagy Sándor.

Vizsgák. Osztályozás.

Az iskolai munka eredményének ellenőrzője, miként régi idők óta, most is az évvégi vizsga. Ilyen van a felsőbb és az alsó tagozatokon egyaránt. A tanulmányi előmenetelt ez igazolja, az osztályozás alapját ez szentesíti. Ettől függ, hogy a diák a magasabb osztályba előléphet-e s ott melyik helyre kerül? A szorgalomnak hatalmas ösztönzője, mert a tanuló nem szívesen vállalja, hogy a nagy nyilvánosság előtt, melyet szülőin kívül egyházi és hivatalos személyek alkottak, tudatlansága miatt szégyent valljon. Mivel pedig a jótétemények fokozata a tanulás eredményétől függ, a jövő évi sorrendbeosztás is a vizsgákon esett meg. A vizsgák mindig ünnepélyesek. Imádsággal kezdődnek és záródnak,⁵¹ ünnepi beszédekkel, szavallatokkal és jutalmazásokkal járnak. A vizsgákon minden tanuló, minden tárgyból felel, azért sokszor napokra elyulnak. Első nap a vallás, második nap a nyelvek, harmadik nap a reális tárgyak vizsgálatával telik el.

A mult század derekán külön érdemjegye van a vallásnak, külön a magaviseletnek s összefoglaltan külön a többi tárgyaknak. Az érdemjegyek négy fokozata van: eminens, prima, secunda és tertia. Aki tertia-jegyet kapott, az osztályt ismételnie köteles. A többi jegy keretén belül aztán még külön sorrendi osztályozás van, amire a jótétemények minél igazságosabb elosztása végett van szükség. Ez okból e rendszerhez iskolánk annyira ragaszkodik, hogy rajta változtatni még Eötvös miniszter rosszalására sem hajlandó (1848),⁵² sőt a felső tagozaton (akadémia) egész az egyetemi élet beköszöntéséig (1914) változatlanul megtartotta.

Összefoglalás.

Iskolánk belső életét a mult század első felében a következő fontosabb mozzanatok jellemzik: az iskola főkormányzó testületévé a Tiszántúli egyház-

* Folytatás a szerző „Debreceni Református Kollégium” című művének megjelenés előtt álló II. kötetéből.

⁵¹ E korból az alábbi két vizsgái (kezdő és záró) imádságot adjuk közre:

Vizsga kezdetén:

Tőled kérünk segélyt, Isten, legjobb Atyánk.
Küld el erőtadó Szentlelkedet reánk.
Erősítsd elménket, igazgasd nyelvünket,
Dicsőítsd meg bennünk mély bölcsességedet.
Engedd: munkánk után lássunk sikert, s áldást,
Hogy rebejjünk neked buzgó hálaadást.

Vizsga végén:

Hálát adunk neked, kegyelmes Istenünk,
Hogy megsegítettél, s jelen voltál velünk.
Te láttad a munkát, te adtad a segélyt,
Jól nyert, ki jól haladt, rosszat, ki csak hengett.
Segéj ezután is, viselj gondot reánk,
Mert csak benned bízunk mindenkor jó Atyánk!

⁵² Tanárk. jkv. 1848: 220.

kerület lesz s mellette a debreceni református egyháznak korábban széles hatásköre megszűnik. Az egyházkerület központosító törekvése az ifjúságnak már előzőleg (1792) különben is megnyírbált önkormányzatát a korszak végére (1835—1848) annyira megszorítja, hogy szinte a legújabb idők helyzetét alakítja ki. Ezzel együtt a régebbi diáktisztségek (janitor, vigil, apparitor) is átalakulnak, vagy egészen megszűnnek. A diákság élelmezési és lakásviszonyaiban azonban alig van változás: kiki úgy él, ahogy tud s lakik ebédlőnek is használt szűk és zsúfolt szobákban. A tanulók száma állandóan magas, (átlagban 1800—2000), az osztályok túlnépesek (sokszor 150 fő). A jogtudománynak külön ágga fejlődése s így az akadémiai oktatás kétfelé válása állandó folyamat. A tanítóképzés szakszerűsül s a neveléstudomány a seminarium paedagogicum felállításával (1838) erősödik. Az ifjúság erkölcsi élete meglehetősen zabolátlan, aminek társadalompolitikai és helyi okai vannak. Következmenye az 1835. évi szigorú iskolai törvény. Az egész kor tantervi mozgalma a reáliák és a humaniorák küzdelme körül forog. Az 1804-ben uralomra jutott reális irányt az 1820-as tanterv megbuktatja s az utóbbi a helyzetét sok ostrom ellenére is végképpen megtartja.

(Vége.)

Új „Kis Tükör” cím alatt jelent meg Dr. Incze Gábor legújabb írása. Tíz magyarországi városról, helységről szól ez a csinos könyvecske. Református lelképásztor szemével nézi csonkakahazánk régi városait, szépséges emlékeit és biztató elindulási intézményeit. A pécsi székesegyházzal kapcsolatban a róm. kath. egyház szertartásairól ír, a ceglédi református templommal kapcsolatban a mi templomépítészetünkről. Szárszón és Tahiban az evangéliumi diákmozgalmak, Hejőpápin a Szeretetszövetség árvaházainak becsületét és értékét mutatja meg. Esztergom újabb ásatásainak eredményével, Eger magyar multjával ragadja meg érdeklődésünket, figyelmünket. Mind a tíz kép pompásan használható vallásos-estélyen való felolvasásra. Karácsonyi ajándéknak is értékes munka. Ára egy pengő nyolc fillér. Megrendelhető szerzőnél: Budapest II., Margit-körút 54.

Hírek az egyházkerületből és egyházmegyéből.

A tiszántúli református egyházkerület közgyűlése.

A mult hó 20-án és 21-én tartotta őszi közgyűlést a Tiszántúli Református Egyházkerület, a debreceni Kollégium disztermében. A gyűlés előtt a nagyszámban megjelent előkelőségek részvétellel tárgyalták, hogy Dr. Ballazár Dezső püspök-elnök, aki a közelmúlt napokban súlyosabb betegségen esett át, gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg a gyűlésen.

A közgyűlés Török Imre esperes imájával kezdődött, majd báró Vay László főispán, az egyházkerület főgondnok-elnöke mondott megnyitót.

— Az első megemlékezés — így kezdte — ezekben a napokban mindenütt az első magyar embernek, vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó úr főmértóságának (mindenki felpattan helyéről és

úgy éljenez percekig) és az ő másfélévtizedes, bölcs és áldásos országglásának szól. Amidőn ebben a díszes testületben munkához látunk — így folytatja a főgondnok az éljenriadal lecsillapultával —, ezt a munkát, úgy érzem, mi is csak akkor kezdhethetjük el teljes megnyugvással, ha mindenekelőtt megemlékezzünk szeretett Kormányzó urunkról, az ő fenkölt-lelkű és erőskezü kormányzásáról és arról, hogy Kormányzó urunk megcsontított nemzetünket abból a fertőből, amelybe az a háború és forradalmak után süllyedt — úgyszólván a semmiből elővarázsolta kis magyar nemzeti hadsereg segítségével — kiemelte és céltudatos irányításával a fejlődés, a szebb magyar jövő útjára vezette. Horthy Miklós másfélévtizedes kormányzása visszaadta ennek a csonkaországnak az önbizalmat, megerősítette a csüggeteg lelkeket és olyan légkört teremtett megtizedelt sorainkban, amely alkalmas állami, egyházi, társadalmi életünk újjáépítésére.

Ezért amidőn hálát adunk a Mindenhatónak, áldást kívánunk Horthy Miklós nemes alakjára és életére.

A főgondnok-elnök megnyitója után a közgyűlés hódoló táviratot intézett a kormányzóhoz, Budapestre történt fővezéri bevonulásának jubileuma alkalmából. Vay báró még a gyűlés legmelegebb áldáskívánságairól biztosította a távolmaradt Ballazár püspököt, majd Maklár Károly egyházkerületi főjegyző, kormányfőtanácsos olvasta fel Ballazár püspök lapunk multhavi számában már közölt nagy jelentését.

Az elnökség előterjesztései során elbűcsüztatták a heves-nagykunsági egyházmegye nemrég elhunyt gondnokát: Dr. Herczegh Béla országgyűlési képviselőt, továbbá Tukacs Lajos esperest és Birtha Istvánt, a kollégiumi igazgatótanács tragikus hirtelenséggel meghalt előadóját.

Az egyházkerületi szabályrendeleteket Dr. Szentpéteri Kun Béla debreceni egyetemi tanár, tanácsbíró ismertette. Az egyetemes konventi leiratok Dr. Kolozsváry-Kiss László debreceni lelkész és Gönczy Béla egyházker. jegyző referálásában kerültek sorra s örömmel vették tudomásul, hogy maga az Egyetemes Konvent ajánlotta minden magyar református támogatásába a debreceni Tisza István-Tudományegyetem mellett megépítendő ifjúsági templom ügyét.

Az egyházi adóval hátralékban lévő egyháztagok választói joga körül nagyobb vita folyt, felszólalt Dr. Sz. Kun Béla, a debreceni Tudományegyetem egyházjogi tanára, Görömbei Péter nagykallói lelkész, Dr. Juhász Nagy Sándor v. miniszter, egyházi főjegyző, Gönczy Béla választói lelkész, Csikesz professzor, egyházkerületi tanácsbírák és mások és végül a méltánytalanságok tisztázására bizottságot küldtek ki, amely a legközelebbi közgyűlés elé részletes javaslattal járul.

Déli féltizenkettőkor felbeszakították a gyűlést és a debreceni honvéd-theológusok hadbavonulásának húszéves fordulója alkalmából ünnep volt a Kollégium nagy lépcsősarnokában elhelyezett márványtáblánál, amely negyven elesett theológus emlékét örökíti meg. Az ünnepi szónok, Tamás Ferenc szenior elmondotta, hogy bár a theológusok fel voltak mentve a harctéri szolgálat kötelezettsége alól, mégis elmentek lelkük indítására: most a hétköznapok hősiessége a kötelesség és a debreceni lelkésznevelendék

itt is megteszik a magukét. Rác István teológus a Boesckay-theológus Bajtársi Egyesület nevében beszélt, azután Koppányi Gyula szavalt, majd felolvasták a Kormányzóhoz intézendő hódoló távirat

kára a nemzetnek is szüksége van, a kormány tegye lehetővé, hogy a lelkészi nyugdíjintézet rendkívüli segélyezése útján az elaggott papokat nyugdíjba lehessen bocsátani". Tárgyalták az úgynevezett „külön-

A KÖZGYŰLÉS ELNÖKSÉGE ÉS TISZTIKARA.

szövegét, amelyben az ifjúság tiszteleg a jubiláló Kormányzó előtt.

A megható ünnep még a díszteremben is folytatódott, ahol Török Imre esperes a közgyűlés nevében tartott lelkesítő beszédet, amelyért a hadbavonultak nevében vitéz Kiss Sándor tábori lelkész mondott köszönetet.

leges egyházközségek" lelkészi állásainak ügyét is.

Dr. Sz. Kun Béla egyetemi tanár, tanácsbíró előadásában letárgyalták az egyházkerületi szabályrendeleteket. Csíkész Sándor professzor nagy beszédben hívta fel a közgyűlés figyelmét az állástalan ifjúság helyzetére, a segédlelkészek előtt is több érvényesülési lehetőséget kell nyitni; bizottságot

A KÖZGYŰLÉS TAGJAI.

A kegyeletes aktus után újból megnyitották a közgyűlést és az általános kultúradó behozatalát ismét megsürgette az egyházkerület. Az állástalan segédlelkészek elhelyezése égető probléma, ez is hosszasan foglalkoztatta a gyűlést, „a lelkészi mun-

szerveznek, hogy a segédlelkészek ügyét állandóan nyilvántarthassák.

Dr. Sz. Kun Bélának köszönetét nyilvánította a gyűlés a szabályrendeletek főelőadói kidolgozásáért. Egyetemes konventi póttaggá választották a kerület

részeről *Porzolt* István esperest és *Dr. Széll* Gyulát, a Szegei Ügyvédi Kamara elnökét, egyházmegyei gondnokot.

Dr. Rácz Albert törökszentmiklósi kir. közjegyző, az egyházkerület világi főjegyzője referálta a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria-Szövetségének ismeretes memorandumát az egyke elleni küzdeletről és a földművesnép sorsának javításáról. „Az egyházkerületi közgyűlés nagy lelki örömmel és teljes elismeréssel állapítja meg, hogy a református ifjúság, gyötrődő hazafiságában olyan mélyreható gondolatokkal foglalkozik a nemzet erkölcsi és anyagi megújításán és biztosításán. A felvetett eszméket elodázhatalanoknak tartja, a történelmi egyházak vegyék kezükbe a vezetést és pedig tervszerűen kidolgozott munkával, felvetve minden jó magyar emberre nézve a felelősség kérdését, Isten legdrágább ajándéka: az emberi élet iránt. Az anyagi vonatkozások dolgában a kormány hivatott a reformintézkedések kidolgozására és a lehető legsürgősebb megvalósítására. Az intézkedés a szociális igazság szempontjából legyen radikális, de természetesen nem veheti el a polgári társadalmi rend kipróbált alapjait. Mindenesetre értékesíteni kell a rosszul sikerült földreform tapasztalatait. A telepítés ne a nemzethű, munkás kezekben lévő birtokok elvételével járjon, hanem a kötöttbirtokok felszabadítása és az eladásra kerülő birtokok felhasználása révén valósuljon meg. Az irányított gazdálkodás ne tegye tönkre az egyéni szabadságot, de helyezze felügyelet alá a hanyag, vagy kiuzsorázó kezeket. Új adózási és örökösödési törvény nyújtson a gyermekek számával aránylagosan emelkedő kedvezményeket. Az ifjúságot akként kell nevelni, hogy szerény életmóddal is beérjék, szeressék a munkát és a takarékoságot.”

Felkéri végül az egyházkerületi közgyűlés az Egyetemes Konventet, hogy a Soli Deo Gloria-Diákszövetség memorandumának felhasználásával mielőbb terjesszen részletes javaslatot a kormány elé, a lelkipásztorokat pedig felhívják, hogy teljes éberséggel vigyázzanak és szolgálják ezen a téren is a nemzeti megújulás ügyét.

„A reverzális-törvény egyre több izgalom, felekezeti, sőt családi harc okozójává lett”: a reverzális-törvény eltörlésére és az 1868. évi LIII. törvényeikk visszaállítására nézve megfelelő időben az Egyetemes Konventtől várnak lépéseket.

A pénzügyigazgatóságok „illetéktelen eljárása” — túlbuzgósága — ellen felterjesztést tesznek. Az adóhivatalok csak akkor rendelhessenek el a lelkészek terhére letiltásokat, ha a kimutatott adót, vagy illetéket a lelkész személy szerint tartozik fizetni.

Őszinte lelkesedéssel búcsúztatta a közgyűlés a debreceni Kollégium ötvenegy évi tanügyi működés után nyugalmabavonuló igazgatóját: *Karai* Sándort, akit már évek óta közérdekből tartottak vissza a szolgálatban, aki azonban most visszavonhatatlanul kérte az aktív munkából való kibocsátását.

Vay László báró főgondnok az elnöki székéből, majd *Harsányi* Pál esperes igen melegen méltatta *Karai* Sándor két nemzedéket átívelő munkásságát.

Karai utódjává azután egyhangúlag *Dr. Kállay* Kálmán debreceni egyetemi tanárt, a lelkész-képző-intézet igazgatóját választották meg, egyúttal

tehát a Kollégium igazgatójává. Helyettese *Jakucs* István gimnáziumi tanár lett, a Kollégium internátusának és konviktusának új felügyelője *Dr. Péter* Zoltán, az igazgatótanács jegyzője és előadója *Dr. Hoffer* András gimnáziumi tanár, egyetemi magántanár, akit ezenkívül „inspektor-professor”-ra is tettek, a debreceni főgimnázium helyettes-igazgatója pedig *Dr. Kun* Sándor tanár.

A népiskolai ügyeket *Ormós* Lajos, az Országos Református Tanítóegyesület elnöke, debreceni igazgató-tanító, a többi kérdéseket *Maklár* Károly lelkészi főjegyző, *Kolozsváry-Kiss* László és *Gönczi* Béla lelkészi jegyzők, *Dr. Balla* Bertalan, Debrecen város tanácsnoka és *Luby* Géza világi jegyzők ismerették.

Dr. Ferenczy Károly, a nyíregyházi Leánykálvineum igazgatója jelentette, hogy a szórványok és a tanyák lelki-gondozását teljes erővel megindítják, katasztert készítenek, megállapítják a tényleges szükségletet és egyházkerületi missziói segélyalapot is létesítenek; így az állástalan segédlelkészek számára is széleskörű új elhelyezkedési lehetőségek nyílnak.

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Örtüz a végeken... A beregi egyházmegye izzó-lelkű és fáradhatatlan kezű esperese: Kelemen Gyula messze lobogófényű örtüzet gyújtott székelyén. Vásárosnaményban egy kultúrest keretében. Az örtüz hívogató melege az egész környék úri társadalmát magához vonzotta. A fázó és reménytelen lelkek visszanyerték ez örtüz lángja mellett már-már veszni tért hűlüket. Nem kisebb lelkek dobták bele az örtüz lobogó lángjába tehetségüket és izzó szívük hasábjait, mint Murgács Kálmán irredenta dalszerző, Böszörményi Jenő a magyar néplelek bűvárja Varga Ferenc műdalénekes és *Dr. Máthé* Béláné az irredenta költészet klasszikus szavalóművésze... Mint ragyogó gyémántokat foglalták drága keretbe mindezeket a vásárosnaményi szalonzenekar és énekkar. Az egész estély lelke mégis Kelemen Gyula esperes volt. Nemcsak azért, mert a lélek és dal, a szellem és a zene ősi viszonyára magnézium fénnel rávilágított, hanem azért, mert a széthúzó és a turáni átok alatt vergődő vidéki úri társadalmat egy szent tűz mellé gyűjtötte és ráeszméltette ellejejtett értékeinek, magyar lelkünk legdrágább kincseinek az izzó szeretetére és megbecsülésére. Örtüz gyúlt a beregi végeken. Hívogató, melegfényű szent láng... E láng fénylő lobogása biztatójel a magyar éjszakában: Nincs messze a hajnal... Virrad nemsokára... Örtüz a végeken... Biztató fény odaát... Hígy-jetek... Reméljete. „Mert a Tisza minden cseppje mindörökre csak megmarad magyarnak.”

Őszi vetés. A beregi egyházmegye fáradhatatlan ifjú esperese minden gyülekezet keblében megindította az egyházmegye ifjúsági munkát. Kiküldi a gyülekezetekbe, mint magvetőt: Főrizs Mária testvért. Az őszi vetés reményteljes munkáját Mária testvér már a tarpai nagy gyülekezetben meg is kezdte és a gulácsiban folytatta. A lelkek befogadták a szent magot és a leányegyesületek áldásos munkája foly és minden reménység megvan arra nézve, hogy az őszi vetés sokszoros magot hoz.

ban: Szabó Imre budapesti esperes, Muraközy Gyula és Dr. Victor János budapesti, Bakó László szegedi és Márton Árpád hódmezővásárhelyi lelképásztorok prédikáltak, majd az Arany Bika-szálló nagytermében volt matiné, amelyen báró Vay László egyházkerületi főgondnok megnyitója után Ravasz püspök „Új és régi Magyarország” címmel tartott előadást, Áprily Lajos verseiből olvasott, a Szenczi Molnár Albert énekkar és a debreceni Dóczy-Tanítónőképző énekara énekelt. Ravasz László mindvégig ott volt az országos feltűnést keltő összejövetelen, s a férfiak tanácskozásával párhuzamosan kétnapos női konferenciát is tartottak.

A világ reformátusai Párizsba zárandokolnak. Az Amerikai Magyar Reformátusok Lapjából átvett illy című mult-kori közleményhez Dr. Révész Imre a következő helyreigazításokat küldte be:

1. Kálvin főművének nem *Institutiók*, hanem (egy-
számban) *Institutio* a helyes címe.

2. Az *Institutio Religionis Christianae előszava* 1535 augusztusában kelt, maga a mű azonban csak 1536 márciusában jelent meg nyomtatásban. Tehát 1935-ben is és 1936-ban is helye van a jubilálásnak, de mert a mű hatása nyilván nem a megírásával, hanem a kinyomatásával kezdődött meg: az igazi jubileumnak mégis csak 1936-ban kellene történnie.

3. Doumergue Gaston, a volt köztársasági, majd miniszterelnök *nem testvére, sőt még csak nem is rokona* a Kálvin világhírű életírójának, a 90-edik esztendejét nemrég betöltött Doumergue Emilnek. Délfranciaországban több Doumergue nevű család van, amelyek nem állanak egymással kimutatható rokonságban. A volt elnök is hugenotta, tehát református családból ered, azonban a református egyházi étellel semmiféle bensőbb kapcsolatot nem tartott és ma sem tart. Az, hogy a Kálvin-jubileumi mozgalomnak egyenesen ő „állott volna az élére”, ebben a formájában szintén nem alapul pontos értesülésen. Legföljebb annyit történelhetett, hogy a jubileumi nagybizottságban valami díszelnökség-félet vállalt, de ezt sem mint református, hanem mint francia tette. Kálvint ugyanis ez alkalommal nemcsak mint theologust, hanem mint a francia próza egyik alapvető mesterét is ünnepelni fogják — annyira, hogy a jubileumi bizottság elnöke, Lefranc Ábel, a *Collège de France* híres tanára, *római katolikus* ember (egyébként a Kálvin anyja családjának leszármazottja).

Dr. Harsányi Sándor amerikai református lelkész negyvenéves szolgálati jubileuma. A Newyork városának közvetlen szomszédságában Yonkersen meglepedett magyarság, illetve e telep magyar reformátussága örvendő érzéssel ünnepelte meg mult vasárnap egész napon át negyvenesztendő évfordulóját annak a kimagasló egyházi és magyar társadalmi eseménynek, hogy nagyérdemű és nagybecsült lelképásztorunk Ntisz. Dr. Harsányi Sándor lelkész úr ezekben a napokban érte el szent tisztességére való felszentelésének negyvenedik évfordulóját. Amerika magyarságának református vallási és társadalmi életében s történetében alig van megmozdulás, melynek active részese nem lett volna a mi ünnepelt lelképásztorunk. Gyülekezetek alapításának, templomok felépítésének, jótékonyági és segélyző intézmények megszervezésének egész sorozata beszél arról a nagyméretű és fáradhatlan munkásságról, melyet Dr. Harsányi Sándor lelkész úr ez idegenben élő magyarság javára kifejtett az elmúlt negyven esztendő folyamán. — Mult vasárnap délelőtt a yonkersi magyar reformátusok szép temploma színtől megtelt tiszteletet és szeretetet nyilvánító közönséggel. Az istentisztelet végeztével az Úrasztala elé járult testületileg az egész presbitérium, melynek nevében Horváth Ferenc üdvözölte lelkes szavakkal a jubiláns lelképásztort. A beszéd után a főgondnok neje egy pompás rózsacsokrot nyújtott át a Nőegylet nevében a lelkészpárnak. Majd Dr. Everitt, missziói kerületi Supt. adott kifejezést annak a tiszteletnek és megbecsülésnek, amit az egyházmegye papjai érznek Dr. Harsányi lelkész irányában. Szép szavakkal állította a gyülekezet elé annak a szent szolgálatnak az értékeségét, amelyet negyven esztendőn keresztül a legnagyobb hűséggel és feltűnő eredménnyel végzett a jubiláns lelképásztor. Este a Nőegylet hívta össze tagjait, az egyház előjáróságait és azoknak családjait, valamint a Műkedvelő Kőr tagjait és ezeknek körében mintegy 150 terítékes bankettel tisztelte meg Dr. Harsányi Sándor lelkész és családját. A Nőegylet értékes aranytollat és hatalmas

Chrysanthemum-csokrot nyújtott át az ünnepelt lelkésznek, kit hívei és tisztelői elhalmoztak ajándékokkal és szívből fakadt jókívánságokkal. Másnap a newyorki 116. utcai magyar református templomban volt hasonló szép s lelkes ünnepeltetése a mi szeretett lelképásztorunknak, ahol is és amely alkalommal hét vidéki református lelkész vett részt az istentiszteleten. Üdvözölő sürgönyök nagyszámban érkeztek hozzánk az ország minden részéből. — Kedves kötelességemnek tartottam e jelentést a szép lefolyású ünnepélytartásról megjelentetni a Debreceni Protestáns Lap hasábjain a szerkesztőség szíves engedelmével. Egyháztanácsunk nevében és megbízásából *Horváth Ferenc*, főgondnok.

Jugoszláv állampolgárok Magyarországon. A „Statisztikai Tudósító” közli: Azzal a minden emberi érzést megcsúfoló eljárással szemben, amelyet a jugoszláv kormány folytat az ottani magyar állampolgárok kiűldözésével, felmerült a sajtóban az a gondolat, hogy megtorlasképpen viszont a magyar kormánynak a Magyarországon tartózkodó jugoszláv állampolgárokat kellene a határon áttenni. A magyar kormány sohasem tudna olyan embertelen intézkedést tenni, hogy az évek óta itt lakó, esetleg itt is született és keresetüket nálunk folytató külföldi állampolgárokat nem is máról-holnapra, hanem úgyszólván egyik órától a másikra kiutasítsa. Hiszen még a háború alatt is példáját adtuk emberszeretetünknek, amikor az ellenséges államoknak itt rekedt polgárait, akik végeredményben személy szerint ártatlanok voltak a háború kitörésében, emberséges bánásmódban részesítettük, amit ellenségeink is elismertek.

De megtorlasképpen sem alkalmazhatnók ezt a rendszabályt a szerbekkel szemben, mert hiszen Jugoszláviának nálunk tartózkodó állampolgárai legnagyobbbrészt olvank, akik vagy itt születtek, vagy az elszakított terülről származnak és ottani illetőségük folytán automatikusan váltak Jugoszlávia polgáraivá, vagy itt Magyarországon elmulasztották az optálást és így nincsenek magyar állampolgároknak elismerve. Különben is csak 8200 jugoszláv állampolgárt talált az 1930. évi népszámlálás Magyarországi területén, kik közül 2439 Budapesten iratott össze. A 8200 jugoszláv honosból 3079 Magyarországi mai területén született, 3544 elszakított területen (ebből 911 Horvát-Szlavonországban) s csupán 1577 a régi határokon kívül (Szerbiában, Boszniában, Krajnában stb.). Meglátszik ez a vallási és anyanyelvi megoszlásokon is. Volt ugyanis közöttük: római katolikus 6172, görög katolikus 184, református 321, ág. h. evangélikus 259, görög keleti 813, izraelita 363 és egyéb vallású 88. A szerbek tudvalóóleg majdnem kizárólag görög keletiek és ilven vallású csak 9-9% volt a jugoszláv állampolgárok között. Még meggyőzőbbek az anyanyelvre vonatkozó adatok. A jugoszláv honosok közül magyarnak vallotta magát 5233 (63-8%), németnek 1017, horvátnak 607, szerbnek 771, bunyevácnak, sokácnak 103, vendnek, szlovénnek 125; a többi megoszlott kisebb nemzetiségek közt. A 2967 nem magyar anyanyelvű jugoszláv állampolgár közül a népszámláláskor magyarul tudott 2084, vagyis 70-2%, az összes magyarul tudók száma pedig 7317-re, tehát 89-2%-ra rugott. Kétségtelen ezek szerint, hogy a Csonka-Magyarországon lakó jugoszláv állampolgárok túlnyomóan magyarok és így a mi szemünkben sokkal kevésbé idegenek, mint a szerbekre nézve az ottani magyar állampolgárok, akik majdnem kizárólag megint csak magyarok. A *retorzió tehát ismét csak szegény magyarokat érne*, annál is inkább, mert a népszámlálás óta a jugoszláv állampolgárok száma erősen megfogyott s nagyon valószínű, hogy elsősorban nem a magyarok, németek és horvátok, hanem a szerbek tértek vissza hazájukba. A „Külföldiek Ellenőrző Központi Hatóság” kimutatása szerint 1932 végén már csak 6213 jugoszláv állampolgár volt nyilvántartva Magyarország területén.

Ezzel szemben Jugoszlávia 1931. évi népszámlálása 21.316 magyar állampolgárt mutat ki, akik minden valószínűség szerint túlnyomóan magyarok, mert hiszen elsősorban a magyaroktól tagadták meg az állampolgárságot, ha csak legcsekélyebb okuk volt rá. Mutatja ezt az is, hogy a magyar állampolgárok legnagyobb része (16.406) a régi Horvát-Szlavonországban iratott össze, ahová a századforduló körül erős magyar bevándorlás folyt a Dunántúlról. Úgy látszik, hogy ezeket az utolsó 30-40 évben bevándoroltakat érte leginkább ez a sors. Bácskában és a Bánságban csupán 3014 magyar állampolgárt talált a jugoszláv statisztika. Ezeket utasították ki mégis elsősorban, mert hiszen

az eddigi adatok szerint ezek majdnem mind a Bácskából és a Bánságból jöttek.

A Jugoszláviából kiutasított magyarok száma meghaladja a 3000 lelket. Ez azonban csak csekély része azoknak a magyar tömegeknek, amelyeket a szerbek az impériumváltás óta a nekik juttatott területről kiűldöztek. 1918—24. között a volt magyar területeken 44.903 magyart kényszerítettek menekülésre. Ebből a legelső évre, 1918-ra 5495 fő esett, 1919-ben majdnem húszezer főnyi magyarságnak kellett Jugoszláviává lett otthonából menekülnie. E tömegek az évek során fogytak és 1924-ben már csak 385 főnyi menekülésről tudunk. 1924 után is nagyobb tömegeket kergettek ki, de ezek számáról már nincs adatunk.

A jugoszláviai magyarságnak azonban nem csupán a Magyarországra átűzöttek teszik az egyetlen népvészteségét, hanem a rendkívül erős tengerentúli kivándorlás is, amely a magyarok sorait jóval erősebben ritkítja a szerbekénél. 1921—30 között a jugoszláviai magyarok közül 15,074 vándorolt ki.

Az évtized elején a magyar kivándorlás aránylag még szerény keretek között mozog s 1921-ben mindössze 700 főre rug. 1924-ben 4218 fővel éri a maximumát s ez évben a szerb kivándorlóknak (2233 fő) csaknem kétszerezésére rug. A legutolsó években a kivándorlás csökkenést mutat, ennek azonban valószínűleg az az oka, hogy ezekben az években igen erős volt az Európába irányuló kivándorlás. A szerb kivándorlók száma az egész időszak alatt egyetlen évben sem éri el a négyezer lelket, s a legutóbbi években erősen hanyatlak.

A magyarok rendkívül erős kivándorlása nyilvánvalóan erőszakos, mert hiszen a legkiválóbb termőföldeken élő jugoszláviai magyarság sokkal kedvezőbb természeti és gazdasági adottságok között él, mint a hegylakó és erősen szaporodó szerbek. Egyik főoka ennek kétségkívül az erőszakos agrárreform, amely a magyarok nagy tömegének a kezéből kivette a kenyeret.

A Jugoszláviából kiűzött magyarok száma, ha az itt közölt adatokat összegezzük, 62.977-re rug. E számhoz azonban hozzá kell venni az időközli kisebb kiutasítások, valamint a délszláv statisztika által nemzetiségileg nem részletezett európai kivándorlók számát, úgyhogy végeredményben a Jugoszláviából kiűldözött magyarok száma feltétlenül eléri a 70,000 lelket, ami az ott élő magyarságnak 15%-a. A szerbek eljárását azonban érthetővé teszi az, hogy ők a horvátokkal együttesen még a saját statisztikájuk szerint is csupán 37,2%-át tették az ú. n. Vajdaság népének, szemben a magyarok és németek 52%-os arányával. Bács-Bodrog vármegye elcsatolt részében pedig a szerbek és horvátok aránya saját hivatalos adataik szerint csupán 25,5% volt, szemben a magyarok és németek 66%-os arányával. A szerbek az egykor színmagyar lakosságú Délvidékre a törökök elől menekülve alig 200 évvel ezelőtt költöztek be s csupán azóta élveznek ott „menedékföveget”, így sem történelmi, sem nemzeti igényük nincs e területre s ezért érthető, hogy arányszámukat a magyar tömegek kiűldözésével akarják megjavítani.

Bukovinában 150 éves multra tekint vissza Andrásfalva, Hadikfalva, Istensegits, Fogadjisten és József falva községeket alkotó és 11.000 lelket számláló magyar sziget. Ezt a példát mutató és sokat szenvedett magyar testvéreinket, de elsősorban Andrásfalva 470 lelket számláló református egyházközséget látogatta meg dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök. A mádэфalvi veszedelem elől idemenekült székely-magyar testvéreinket először látogatta meg magyar kálvinista püspök. Az egyházlátogató püspök örömmel állapította meg, hogy annyi idők múltán is fajukhoz, hitükhöz, régi népszokásukhoz és viseletükhöz minden nehéz idők dacára hű maradt hittestvéreink nem fognak elveszni az őket körülvevő idegen néptengerben. Meggyőződött a püspök arról is, hogy megújított templomukat híven látogatták, felekezeti iskolájukért minden áldozatra kész ez a maroknyi nép és mindezek felül református kórházunkról, árvaházunkról stb., stb. sem felejtkezik el.

Az újjeländi kormány törvényt hozott, hogy 100 font (kb. 1000 P) pénzbírságra ítélendő az, aki a törvényesen megkötött vegyesházasságot ágyasságnak mondja, vagy a vegyesházasságból származott gyermekeket törvénytelenek... Magyarországon ilyet nem büntetnek. Miért?

Svéd törvény az iszákosok ellen. A svéd kormány most tette közzé az iszákosok ellen 1931 június 12-én kiadott

törvénycikk bővebb magyarázatát. Eszerint minden községben fel kell állítani egy mértékletes életet ellenőrző bizottságot, amelynek hivatása az, hogy a feljelentett, vagy felfedezett részeg embert figyelmeztesse iszákosságának következményeire, ami egyéni élete romlását, sőt családjának és nemzetének a kárát is idézi elő. E bizottság állandó felügyelete és nevelése alá fogja az ilyen részegeskedőt és ha az oktatás sem elégséges, akkor az állam által fenntartott gyógyintézetbe helyezi el az illetőt, részben az állam, részben a részegeskedő anyagi terhére. Az internálás, illetve a gyógykezelés ideje rendszerint egy esztendő. Az intézetből való kibocsátás után is a gyógykezelt egyén felügyelet alatt marad.

Kecskeméten december 2-án törvényhatósági bizottsági tagokat választottak. A választáson harminc nemzeti egységpárti tag lett megválasztva. A zsidó rabbit — helyesen — egyhangúlag megválasztották, de a keresztény-keresztény egyesülés nagy dicsőségére a harminc választott közül egyetlenegy sem volt református, még véletlenül sem. A Kecskeméti Lapok így ír: „A küzdelem átsiklott a politika mezejéről felekezeti térre. A nemzeti egység pártjának listája éléről még utolsó póttagnak sem jutott be református jelölt. Kecskemét reformátussága olyan órákra ébredt, amelynek fájdalmát, keserűségét csak megszállott területeken érezhette a magyar kisebbség a többségi elv kiméretlen minden értéket megsemmisítő érvényességének súlya alatt. Tizenhátezer reformátusnak Kecskeméten eggyellen választott képviselője sincsen a törvényhatóságban. Hóman Bálint miniszter úr a felekezeti béke megzavaróit hazáruolóknak mondja. Vigyázz „Kecskeméti Lapok” mert hazaárulási vád alá helyeznek.

Kunst Irén meghalt. A napokban érkezett a szomorú hír, hogy Kunst Irén magyar misszionáriusnő november 9-én Suingben 65 éves korában meghalt. A rövid távirat, melyben hírül adták halálát, elmondja, hogy előzőleg rablóbanda támadta meg s mindenéből kifosztották, majd tifuszba esett s az rövidesen végzett vele.

Kunst Irén 1904-ben ment ki Kínába misszionáriusnőnek. A Kína-Belföldi Misszió kötelékében dolgozott, de eltartását a Német Nők Missziói Bizottsága fedezte. Azóta két ízben volt itthon szabadságon, először 1913-ban. Akkor a világháború kitörése miatt nem tudott visszatérni s csak 1921-ben ment újból Kínába. Másodszor 1931-ben volt Magyarországon s akkor előadókörúton is volt a magyar református és evangélikus gyülekezetekben. Harmincéves missziói működése nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a magyar református és evangélikus egyházak ráébredtek külmissziói köteleességükre.

Új külmissziói könyv a karácsonyi könyvtálcson. A Magyar Református Külmissziói Szövetség kiadásában most jelent meg *Félelmetes Tibet* címen egy igen érdekes könyv. Beszámol a tibeti életről és a tibeti keresztény missziók emberfeletti hősiességéről. Egyéb cikkeiben ismerteti a magyar és külföldi missziók újabb eseményeit és kérdéseit. A 100 oldalas kötet ára 1 P. Megrendelhető a kiadónál: Budapest, IX., Ráday-u. 15. II. 27.

Karácsonyi könyv-vásárt rendezők rendeljék meg árusítás végett a Magyar Református Külmissziói Szövetség kiadványait is. Nagy árengedményeket kapnak. Cím: Budapest, IX., Ráday-u. 15. II. 27.

A pogányok közti orvosmisszióról új érdekes füzet jelent meg a Missziói Füzetek sorozatában Dr. Merétey Sándor főorvos tollából. Ismerteti az első orvosmisszionáriusnak, Dr. Parker Péternek az élettörténetét és küzdelmeit abból az alkalomból, hogy most van száz esztendeje annak, hogy a kereszténység először küldött a pogányok közé orvos-misszionáriust. A Missziói Füzetek másik most megjelent száma Gobat Sámuel abesszíniai misszionárius történetét ismerteti, leányának Gobat Dórának az írásában. Az érdekes füzetet özv. Dr. Vargha Gyuláné fordította magyarra. Mindkét füzet ára 10 fillér. Megrendelhető a Református Külmissziói Szövetségnél: Budapest, IX., Ráday-u. 15. II. 27.

Csak egy kilométer! Molnár Mária misszionáriusnő hazautazási költségei fedezésére a Református Külmissziói Szövetség Kilométerjegyeket bocsátott ki. Aki 1 drb Egy-kilométeres-jegyet megvesz 10 fillérért, az 1 kilométerre-segíti közelebb hazájához Molnár Máriát. Jegyeket bizalmányba szívesen küld a Szövetség: Budapest, IX., Ráday-utca 15. II. 27.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4230—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az érdekeltekkel leendő közlés kérésével tudatom az 1935. év őszén és az 1936. év február havában tartandó lelkészképesítő vizsgálatok házi dolgozatainak tételeit a következőkben:

I. lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Keresztyén hittanból: „Az egyházi dogmatika forrásai.”

2. Új-testamentomi írásmagyarázatból: „János első levélének exegese.”

3. Keresztyén erkölcstanból: „Calvin etikája.”

E tételek közül egyet a jelölt kidolgozván, dolgozatát legkésőbb 1935 június 1-re, illetőleg az 1936 februárjában vizsgálatot tenni szándékozók 1935 november 1-re a lelkészképzőintézeti igazgatóhoz beküldeni tartoznak. A dolgozat tisztán és olvashatóan írva, bekötve, a források megnevezésével nyújtandó be.

II. lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Értekezés a következő három tétel valamelyikéről:

a) A belmisszió tárgyköréből: „Wichern belmissziói alapelvei rendszeresen kidolgozva s az Egyházi III. tc. alapján bírálva.”

b) Homiletikából: „A dialektika-theologia németországi, svájci és erdélyi ágának felfogása az ígéhirdetés elvi és gyakorlati kérdéseiről.”

c) Egyházjogtanból: A bodrogkeresztúri konvent 200. évfordulója alkalmából: a „világi elem” a magyar református egyház alkotmányában.”

2. Egyházi beszédek textusául: „A századik zsoltár 1—5. verse.”

3. Gyakorlati bibliamagyarázat textusául: „XXII. zsoltár magyarázata.”

4. Kátémagyarázatul: „X. Úrnappja 27. 28. kérdés” (Isteni gondviselés).

Az egy (1.) pont alatti értekezés külön s a 2., 3., 4. pont alattiak ismét külön, tehát a négy dolgozat két kötetbe kötve, a fentebb I. alatt irt módokon és határidőig nyújtandó be az egyházkerületi lelkészi főjegyzőhöz. (Maklár Károly Debrecen, Kassai-út 12. sz.)

A dolgozatokkal egyidejűleg küldendő be a lelkészképzőintézeti igazgatóhoz, illetőleg az egyházkerületi főjegyzőhöz 60 (hatvan) pengő vizsgálati és pecsédij és 20 fillér kézbesítési díj is. Tudatom az érdekeltekkel, hogy az illetéki díjszabás alapján az I. lelkészképesítő oklevélre 2 P-s, a II. lelkészképesítő oklevélre pedig 10 P-s okmánybélyeget kell felragasztani.

A dolgozatok beadásának határidejéhez szigorúan ragaszkodom s meghosszabbításának csakis egyenkénti kérelemre és kizárólag abban az esetben adok helyet, ha a jelölt orvosi bizonyítvánnyal, vagy egyéb hitelt érdemlő módon igazolja, hogy súlyos betegség; vagy ezzel egyenértékű „vis major” miatt volt képtelen dolgozatait a kellő időben benyújtani.

Debrecen, 1934 december 8.

Atyafiságos szeretettel: **Dr. Baltazár Dezső,**
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3978—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

Felhívom a nagytiszteletű esperes és lelkész urak, közép- és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságának figyelmét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr

kiadásában megjelenő „Hivatalos Közlöny” folyó hó 15-én megjelent 22. számában közzétett alábbi rendeletére:

53.903—1934. VI. sz. — A Magyar Bokréta Szövetség mozgalmának támogatása.

Debrecen, 1934 november 20.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4014—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

a nagytiszteletű iskolaszéki elnök urakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 73.374/VI. ü. o. 1934. számú leirata szerint a tanító- és óvónó-választási pályázati hirdetmények gyakran tartalmaznak oly közléseket, miszerint helyi jelölt van, vagy a helybeli helyettesítő tanerő is pályázik.

A hirdetésnek ilyen megszövegezése rendszerint elriasztóan hat, mert nagymértékben csökkenti a többi pályázók esélyeit s ezért emiatt a kir. tanfelügyelők, valamint az érdekelt, érdemes okleveles állástalan tanerők is panaszszal éltek.

Az iskolaszéki elnök urakkal közlöm, hogy az egyenlő elbánás elvének biztosítása érdekében a jövőben a helyi jelöltek esélyeit növelő kitételeknek a pályázati hirdetményben való megjelölését a hatóságom alá tartozó elemi iskolákra szólan eltiltom.

Ez alkalommal ismételtelen felhívom az iskolaszéki elnök urakat arra is, hogy minden betöltendő állás pályázati hirdetményét a hó 15. napján megjelenő Debreceni Protestáns Laphoz — mint hivatalos lapunkhoz is — kellő időben mindenkor beküldeni szíveskedjenek.

Debrecen, 1934 november 21.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4106—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

Egy előfordult esetből kifolyólag, az Egyetemes Konvent 6178—1934. sz. intézkévénye alapján, tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm a nagytiszteletű esperes és lelkész urakkal s a kebelbeli intézetek tekintetes igazgatóságaival, hogy az 1933. évi VII. tc. 26. §-a értelmében az ezen törvényben a hadirokkantak részére biztosított kedvezmények elnyerése érdekében kiállított okiratok feltétlenül illetékmentesek s mindezen iratoknak, úgyszintén hadigondozási ügyben adott hatósági bizonyítványoknak kiállítása is díjmentes.

Az ilyen esetben illeték- és díjmentesen kiállított okiratokra rá kell vezetni a következő záradékot: „Az 1934. évi VII. tc. 26. §-a értelmében díj- és illetékmentes és kizárólag a hadirokkantak részére törvényben biztosított kedvezmény elnyerése érdekében használható.”

Debrecen, 1934 november 28.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4112—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

Felhívom a kebelbeli nagytiszteletű esperes és lelkész urak s valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságának szíves figyelmét a Török Imre kisújszállási esperes úr szerkesztésében és kiadásában megjelent 1935. évre szóló imakönyvére, mely hasonló az 1934. évre írott könyvecskéjéhez, de az 1935. évinek minden gondolata és tartalma új. Tartalma: az 1935. év mindenik napjára egy-egy rövid ima, egy-egy ének s egy-egy szentíráti hely. Mindenik arra a napra való.

Minden református keresztyén családnak, embernek

buzgó érdeklődésébe, nemes figyelmébe ajánlom ez ajándékul is igen alkalmas kikalakú, díszes kiállítású könyvecskét.

Megjelent és kapható a szerzőnél s Debrecenben több üzletben. Ára: 1.— P.

Debrecen, 1934 november 28. **Dr. Baltazár Dezső,**
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4208—1934. szám.

KÖRLEVÉL

valamennyi kebelbeli tanintézet tekintetes igazgatóságához.

Dr. Jankovics Jenő a kolozsvári magyar színház igazgatója filmre vetítette „A vén bakancsos és fia a huszár” című népszínművet. Azt kéri, hogy én is ajánljam a főhatóságom alá tartozó iskoláknak e filmek megtekintését. E kérést valamennyi tanintézet jóindulatába ajánlom, nemcsak azért, mert a film főszereplője két nagyszerű kolozsvári színész, akinek alkotásával kapcsolatban alkalom van a magyar lélek egységére rámutatni, hanem azért is, mert tudomásom van arról, hogy a vállalkozás tiszta jövedelmének bizonyos százalékát erdélyi népművészeti és kulturális célokat szolgál.

Debrecen, 1934 dec. 7. **Dr. Baltazár Dezső,**
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4259—1934. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli közép- és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságaihoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak 36,836—1934. V. 1. ü. o. szám alatt kelt leirata alapján a Madách Imréről leendő megemlékezés tárgyában folyó évi 3019—1934. szám alatt kiadott rendeletem kiegészítésképpen elrendelem, hogy a Cím vezetése alatt álló intézetben a költő születése napján, tehát 1935. évi január hó 21-én délután, vagy a születésnapot megelőző napon, tehát január hó 20-án önképzőkori emlékünnepe rendezzenek, amelynek műsora úgy állítandó össze, hogy az Madách Imre költői nagyságának méltó megünneplése legyen.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4260—1934. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytiszteletű iskolaszéki elnök urakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 69,500—1934. VI. ü. o. szám alatt a nem állami elemi iskoláknál huzamosabb ideje eredményesen működő kiegészítő tanítók előnyhöz juttatása iránt a megüresedett református tanítói állások betöltésénél követendő eljárás tárgyában a szöszterinti másolatban alább közölt leíratot intézte hozzám:

„Hivatali elődöm 1928. évi 16,347. sz. iratával felkérte a Főtitk. Egyházi Főhatóságot, hogy az államháztartás terheinek apasztása érdekében az államsegélyes nem állami elemi iskolai tanítói állások betöltésénél a létszámsökkentések során nyugdíjazott tanítóknak elsőbbséget biztosítani méltóztatnék.

Nem ugyan állampénzügyi, hanem méltányossági szempontok megokolták teszik, hogy tanítóválasztások alkalmával azonos elbírálás alá essenek azok a kiegészítő tanítók is, akik legalább egyeztetendei eredményes működést igazolnak.

A súlyos gazdasági és pénzügyi viszonyok ugyanis mind az iskolafenntartókra, mind pedig az államkincstárra nézve lehetetlenné teszik új tanítói állásoknak szervezését, még abban az esetben is, ha erre a tanulók nagy száma miatt égető szükség is van. Ily meg nem szervezett állásokon alkalmaztatnak ezek a kiegészítő tanítók, évenkénti megbízás alapján, 10 óra terjedő gyakornoki díjazás mellett, de akárminő rátermettséggel, buzgalommal látják is el

tisztüket, egyáltalában nincs kilátásuk a véglegesítésre, illetve előlépésre.

Fölötte méltányos tehát, hogy megszervezett államsegélyes tanítói állások betöltése alkalmával ezeknek a kiegészítő tanítóknak is elsőbbség biztosítottassék minden kezdő tanerővel szemben.

Ez alapon és a korábbi intézkedéseknek megfelelően kívánatosnak és indokoltnak tartom, hogy elsőbbségben részesíttessenek mindenkifölött:

1. a létszámsökkentések során nyugdíjazott tanítók, akiknek egyébként a létszámapasztási törvények is elsőbbséget biztosítanak, fölléve, hogy nyugdíjaztatásuk vagy B-listára helyeztetésük előtt jogerős fegyelmi ítélettel fegyelmi büntetésben nem részesültek, vagy ha igen, ez a büntetésük később töröltetett minősítési táblázatukból.

2. Megfelelő nyugdíjas tanerő híján azok a kiegészítő tanítók, akik legalább egyeztetendei eredményes szolgálatot igazolnak.

3. Sem az 1., sem a 2. pontban felsoroltak ne tekintessenek mellőzettekül, ha olyan tanító alkalmaztatik, aki megszervezett álláson működik máris, akár rendes, akár segéd-tanítói minőségben.

4. Ellenben kezdő-tanerő csak abban az esetben alkalmaztatassék, ha az állásra pályázók között nincs sem megfelelő nyugdíjazott, sem pedig legalább egyévi eredményes szolgálatot igazoló kiegészítő tanító.

5. Kántortanítói állás betöltésénél mind a nyugdíjas, mind a kiegészítő tanító mellőzhető, ha kántori képzésére nincs.

Ennek az elsőbbségi sorrendnek érvényesítése céljából megújítom hivatali elődömmnek idézett iratában foglalt óhaját. Van szerencsém felkérni, méltóztatassék intézkedni, hogy a) megüresedett állásokra a pályázati hirdetmény mindenik tanítónak könnyen hozzáférhető tanügyi folyóiratban, lehetőleg a „Néptanítók Lapja”-ban is tételesen a nyugdíjas tanerők és a legalább egyévi eredményes szolgálatot igazoló kiegészítő tanítók előnyben részesülnek.

Tisztelettel megjegyzem, hogy a választásoknak az 1907. évi XXVII. tc. 21. §-a alapján itteni részről történő jóváhagyása alkalmával a legmesszebbmenő gondossággal fogom vizsgálat tárgyává tenni a történt állás-betöltéseket s amennyiben azt látnám, hogy az állás betöltése alkalmával olyan nyugdíjas tanerő, aki ellen alapos kifogás nem hozható fel, vagy pedig olyan kiegészítő tanító, aki legalább egyeztetendei eredményes szolgálatot igazolt, mellőzöttet, kénytelen lennék élni a fenthivatkozott törvényszakaszban biztosított joggal.

Méltóztatassék tehát a böles főhatósága alá tartozó elemi iskolák helyi hatóságainak (iskolaszékeinek) e tekintetben a szükséges utasításokat megadni.

Budapest, 1934. évi november hó 13-án.

Dr. Hóman Bálint, s. k.

Utasítom az iskolaszéki elnök urakat, hogy a V. K. M. rendeletben foglaltakat tudomásulvenni és ehhez alkalmazkodni sziveskedjenek.

Debrecen 1934 december 12. **Dr. Baltazár Dezső,**
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

4274—1934. szám.

KÖRLEVÉL

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 106,621—1934. II. szám alatt kelt leirata alapján értesítem a kebelbeli nagytiszteletű esperes és lelkész urakkal s valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságával, hogy külügyminiszteri átirat szerint 1935. évi január 1-től kezdve a cseh-szlovák követség konzuli osztálya konzuli természetű ügyekre vonatkozó megkereséseit közvetlenül fogja az illetékes hatóságokhoz (intézetekhez) eljuttatni. A megkeresésre adandó válaszok azonban mindig szolgálati úton, tehát felettes hatóságai útján továbbítandók.

Debrecen, 1934 december 13.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1298—1934. szám.

KÖRLEVÉL.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak a műkedvelő színművek bejelentése tárgyában 79.100—1934. szám alatt kiadott rendeletét az érdekeltekkel tudomásulvétel céljából szószertíri másolatban közlöm.

„Szíves tudomásul értesítem a Főtiszt. Egyházi Főhatóságot, hogy 78.600—1934. VII. 1. ü. o. szám alatt a Belügyminiszter úrral egyetértőleg intézkedés történt a műkedvelő előadások ellenőrzése tárgyában.

A rendelet célja az, hogy a jövőben csak tárgyaknál és szellemükönél fogva arra érdemes, értékesen szórakoztató, különösen pedig hazafias és vallásos szempontból kifogás alá nem eső színművek kerüljenek műkedvelő előadásra.

Tudatában annak, hogy a műkedvelő előadások vallási és erkölcsi jelentősége a Főtiszt. Egyházi Főhatóságot a legteljesebb mértékben áthatja s éppen ezért ezen előadásokat hathatós erővel támogatja, ily irányú tevékenységét a magam részéről is elősegíteni kívánom.

Az ügy érdekében felkérem tehát: méltóztassék intézkedni aziránt, hogy főhatósága területéről az egyházi színek körében, vagy intézkedése folytán előadható színdarabok a Főtiszt. Egyházi Főhatósághoz bejelentessenek, méltóztassék ezeket felülvizsgáltatni, a felülvizsgálat és jóváhagyott darabok címjegyzékét (szerző neve, a színdarab címe, esetleg megjelenésének helye és ideje) pedig hozzám juttatni, hogy a műkedvelői előadásra alkalmas színművek központi jegyzékébe fölvehető legyen.

Erre az intézkedésre azért van szükség, mert az elsőfokú rendőrhatalóságok csakis azoknak a színdaraboknak műkedvelői előadását engedélyezik, amelyek a „Műkedvelők Színműtára” című jegyzékben s annak pótlásaiban (közös néven: központi címjegyzékben) bennfoglaltatnak.

Addig is, míg a fenti intézkedés megtörténhetik, a már használatban lévő és a „Műkedvelők Színműtára”-ban esetleg nem szereplő darabok címleírását szíveskedjék közölni a törvényhatósági iskolán kívüli népművelési bizottságokkal, hogy azok megfelelő tájékoztatásul az illetékes rendőrhatalóságokat mielőbb értesíthessék.

Magától értetődik, hogy a szóbanforgó rendelet a tanulók által iskolákban előadott színdarabokra nem vonatkozik, azok semmiféle ellenőrzés alá nem esnek, minthogy bemutatásuk amúgy is megfelelő pedagógiai felügyelet mellett történik.

Debrecen, 1934. december 14.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem Rectora.

1025/1934—35. etsz.

BEIRATKOZÁSI HIRDETMÉNY.

A debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem mind a négy (református hittudományi, jog- és államtudományi, orvostudományi és bölcsészettudományi, utóbb említett karnak: bölcsészet-, nyelv-, történettudományi, valamint matematika és természettudományi csoportjára) karán a rendes beiratkozás az 1934—35. tanév II. félévére 1935. január hó 7-én kezdődik és bezárólag 22-ig tart.

Aki az egyetemre első ízben iratkozik be, valamint, aki — katonai szolgálat kivételével — bármely más okból egyetemünkön tanulmányait megszakította, a felvételért 50 filléres okmánybéléssel ellátott folyamodványt 1934. december hó 15. és 31-ike közt annak a karnak a dékánjához nyújtja be, amely karra beiratkozni kíván.

A felvételi engedély az egész tanulmányi időre érvényes, azonban csak arra a tudománykarra szól, melyre folyamodó felvételét kérte.

A felvétel iránti folyamodványt a következő eredeti okiratokkal kell felszerelni:

- születési bizonyítvány;
- középiskolai érettségi bizonyítvány; más hazai főiskoláról beiratkozó részéről távozási bizonyítvány;
- egy évnél nem régebb keletű erkölcsi bizonyítvány folyamodó nemzethűségéről és erkölcsi megbízhatóságáról;
- ha folyamodó hadiárva, ennek közhatalósági igazolása;

e) ha folyamodó atyja haretéri szolgálatot teljesített, a Károly-csapatkereszt elnyerésének igazolása;

j) közhatalósági bizonyítvány folyamodó szüleinek foglalkozásáról, vagyoni helyzetéről és arról, hogy szülei mióta laknak jelenlegi lakhelyükön, hol laktak azelőtt: amennyiben több helyen laktak, régebbi lakóhelyükön mi volt a foglalkozásuk?

Eredeti okiratok nélkül beadott kérvényt nem vesszünk figyelembe.

Postacím: Debrecen, 10. Egyetemi Központi Épület.

Annak, aki hazai középiskolából közvetlenül óhajt beiratkozni, az erkölcsi bizonyítványt annak a középiskolának igazgatója állítja ki, amelynek kötelekébe folyamodó tartozott. Aki azonban nem közvetlenül az érettségi vizsga letétele után iratkozik be, folyamodványához állandó lakóhelye közigazgatási hatóságától (községi előljáróság, városokban rendőrkapitányság) kiállított legújabb keletű erkölcsi bizonyítványt csatol. Egyik hazai főiskoláról a másikra átlépő erkölcsi bizonyítvány helyett a főiskolától kiadott távozási bizonyítványt köteles bemutatni.

Annak, aki egyetemi tanulmányait csupán egy félévre szakította meg, vagy egy félévig más hazai egyetemen tanult, felvételért újból folyamodni nem szükséges, csupán első esetben a közigazgatási hatóságtól kiállított erkölcsi bizonyítványt, utóbbi esetben távozási bizonyítványt kell bemutatni.

A m. kir. honvédség tényleges állományú tisztjei a m. kir. honvédelmi miniszter írásbeli engedélyével kérhetnek felvételi engedélyt és csak az a) és b) pontok alatt említett okiratokat tartoznak bemutatni.

A jog- és államtudományi karon előadott államszámviteltanra rendkívüli hallgatóként felvétel tekintetében létszámkorlátozás nincs.

Utálagos beiratkozásra engedélyt 1935. január hó 23-tól 27-ig az illetékes kari dékán, január hó 28-tól február 6-ig bezárólag az egyetem Rectora adhat. Ilyen engedélyt azonban csak az nyerhet, aki igazolt betegség miatt a rendes beiratkozási idő alatt beiratkozni nem tud, vagy valamely más főiskolán azért nem volt felvehető, mert ott a létszám betelt. Utóbbi körülményt a dékáni záradékkal ellátott eredeti kérvény, vagy a dékán bizonyítványának csatolásával kell igazolni s a kérvényt a felvétel megtagadását kimondó határozat keltétől számított három nap alatt kell beadni.

Utálagos beiratkozás engedélyezése iránti kérvényt az engedélyadásra jogosult dékánhoz, illetőleg a Rectorhoz kell benyújtani.

Utálagos beiratkozásnak február hó 6-án túl rectori engedéllyel sincs helye.

A tanári aláírásért félév elején mind a négy tudománykaron jelentkezni kell.

Az előadások a II. félévben 1935. január hó 23-án, szerdán kezdődnek.

Egyetemi hallgatóink támogatására Debrecenben a következő diákjóléti intézmények működnek:

- Tisza István-internátus (Egyetemi-körút);
- egyetemi Horthy Miklósné leánykollégium (Magoss György-tér 18/c.);
- Mensa Academica (Magoss György-tér 18/c.);
- református kollégiumi internátus és konviktus (Kálvin-tér 16.);
- Szent László-kollégium (Simonyi-út 36/b.);
- Országos Bírói és Ügyészi Egyesület internátusa (Ferenc József-út 22—24.).

Az itt nyerhető kedvezményekért az intézmény igazgatóságához kell folyamodni.

Az egyetemi Diákjóléti Iroda szegénysorsú és jóelőmenetelű hallgatóink erkölcsi és anyagi támogatásával intézményesen foglalkozik, őket bármely tekintetben tájékoztatja.

A tandíj egy félévre 102 P. A beiratkozásnál református hittan, jog- és bölcsészettanhallgatók 41 P., — orvos-tanhallgatók pedig 40 P 50 fill. mellékdíjat fizetnek. Ezenkívül a VKM 20.590—1934. sz. rendelete alapján az egész tandíjat fizető hallgatók 24 P — a féltandíjat fizető hallgatók 12 P —, a fél tisztviselői tandíjat fizető hallgatók pedig 6 P fenntartási pótdíj fizetésére kötelezettek. Egész tandíjmentességet élvező hallgató e díj fizetése alól mentes.

Tandíjmentességért és tandíjkezdményért folyamodványt az illetékes karhoz címezve a kari dékáni hivatalba 1935. évi január hó 5-ig kell benyújtani. (A bölcsészettudo-

mányi karon a dékáni hivatalban beszerezhető tandíjmentességi kérvény-úrlapon lehet folyamodni.) — Aki tandíjmentességért folyamodik, magát a dékáni hivatalban kapott igazolvánnyal a rendes beiratkozási időben köteles a quæstori hivatalban előjegyeztetni és a mentesség tárgyában hozott kari határozatnak a hirdetőtáblán közzétételétől számított nyolc nap alatt köteles beiratkozni.

Debrecen, 1934 november hó 30.

Dr. Tóth Lajos s. k.,
e. i. Rector.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Fehérgyarmat református egyházközség iskolaszéke pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett I. számú férfi tanítói állásra. Fizetése: díjlevél szerint, készpénzfizetés államsegély, helyi hozzájárulás 47%, 11 értékegység természetben. Kötelességei: A presbitérium által kijelölt osztály tanítása, kántor helyettesítése, énekkar és ifjúsági egyesület vezetése és mindenemű belmissziói Munkában való segédkezés. Gyakorlott karvezetők előnyben részesülnek. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől 21 nap. Az okmányokkal kellően felszerelt kérvények válaszbélyeg mellékelésével Református Iskolaszék Fehérgyarmat küldendők. Az álláson jelenleg helyettes működik.

PÁLYÁZAT.

Vámospéres református egyháza nyugdíjazás folytán megüresedett I. számú tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetés: helyi javadalom 53 értékegység, a többi államsegély. Kötelesség: a rábizott osztály vagy osztályok tanítása. Minden belmissziói munkában állandó részvétel. Orgonista-kántor és lelkész helyettesítése templomban és temetésen. Dalárda vezetése. Csak orgonista-kántori oklevéllel bíró tanítók pályázhatnak. Az ének és orgonapróba december 21-én délelőtt 9 órakor lesz, melyre a pályázók saját költségén megjelenhetnek. A választás december 22-én. Az állás január 1-én elfoglalandó. Mindenféle korteskedés és házalás a pályázathoz való kizárást vonja maga után. A VK Miniszter úr 69.870—1933. VI. számú rendelete szerint felszerelt kérvény e hirdetés megjelenésétől számított 21 nap alatt a lelkési hivatalhoz adandó be. Az állás segédtanítóval tölthetik be. Az iskola tisztanerős.

Bartha Dezső,
református lelkész.

Az Országos Magyar Protestáns Diákszövetség, mint a magyar protestáns egyetemi és főiskolai egyesületek központja, azzal a kéréssel fordul a protestáns társadalom tehetősebbjeihez, hogy amennyiben nevelőre, instruktorra, titkárra, vagy bármilyen más hasonló munkaerőre volna szükségük, forduljanak bizalommal a szövetséghez, amelynek számos főiskolás és diplomás tagja örömmel fogadná a legszerényebb munkaalkalmat is. (Bejelentések: O. M. P. D. Sz. IX., Rákos-u. 3. — Telefon: 87—7—62., délután 2—3 között.)

Ha hirdetőinknél vásárol, szíveskedjék a lapunkban megjelent hirdetésre hivatkozni.

TARTALOM:

Juhász Nagy Sándor: A „kálvinizmus“ és „kálvinista“ szavakról.
Baja Mihály: Angyali ének (vers).
Baráth Imre: Áldott advent — Áldott karácsony.
Baja Mihály: Emlékeim Szabolcska Mihályról.
Id. Szigethy Gyula: Lelkésztestvériség.
D. I. Végh József.
Tudomány és irodalom.
Hírek az egyházmegyékből.
Különlék.
Hivatalos értesítés.
Pályázatok.
Hirdetések.

Protestáns egyházi irodalom!

Dr. Baltazár Dezső: Elég nekem az Isten kegyelme	1.—
— A próbáltatások idejéből	—50
Dr. Bartók György: Forradalom és reformáció	—30
Benke Tibor: A munkásság és a vallás belmissziói szempontból	—60
Czegléd Emánuel: Baltazár Dezső református püspök életrajza	—50
Dr. Erdős József: A második helvét hitvallás	1.—
Dr. Erdős Károly: Méliusz világító-lámpásának sugarai	—50
Dr. Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete	2.90
Dr. Incze Gábor: Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira)	7.—
— Esketési beszédek	3.—
— Keresztelési beszédek	3.—
— Temetési beszédek	3.—
— „Az az ember Te vagy!“ (Prédikációk)	2.—
Kroeker—Ferenczy Károly dr.: Világhatalom és Istenország	3.40
Dr. szentpéteri Kun Ágota: A debreceni református Nagytemplom	1.—
Dr. szentpéteri Kun Béla: Magyar református egyházalkotmány	1.60
Makay Miklós: A gyakorlati keresztyénység világmozgalma	1.80
Dr. Módis László: Rövid bibliai héber nyelvtan	6.—
— Zakariás próféta és könyve	2.80
Dr. Ravasz László: A nemzeti egység lelke	—40
Révész Imre élete	1.—
Dr. Révész Imre: Az Ige fénye (Prédikációk)	1.20
— Kálvin János élete	—80
Szabó Gyula: „Sötétségből világosság ragyogjon!“ (Prédikációk)	1.50
Dr. Szeberényi Lajos Zs.: Marxtól Leninig (A modern pogányság harca a keresztyénység ellen)	3.—
Varga József: Korálkönyv	5.—
Dr. Vasady Béla: A hit misztériuma	7.—

Fenti művek kaphatók:

„MÉLIUSZ“

KÖNYVKERESKEDÉSBN

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF-UT 26.

Földek, házak, telkek eladása, vétele, bérlete ügyében
forduljon bizalommal
DIENES JÓZSEF O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához, **DEBRECEN, Fűvészkert-utca 16. szám.**

**Kályhák, tűzhelyek, zománc-
edények** előnyösen vásárolhatók jótállással

TÓTH GYULA

vasüzletében
DEBRECEN, VÁROSHÁZA ÉPÜLET.

Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntöde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPAN-UTCA 77.

és Petneházy-u. 78. sz. egyesített telken, de a
gyár bejárata: VI. Petneházy-u. 78. sz. alatt.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELVET D. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek.

Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel,
1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel,
az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormány-
díszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székes-
fehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy
aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vá-
sáron emléklappal kitüntetve.

**A budapesti Bazilika 7945 kilogram-
mos új harangja gyáramban készült.**

Vásároljon

a mai gazdasági helyzet-
nek legjobban megfelelő
bevásárlási rendszerrel

a „TAKARÉKOSSÁG KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG”
DEBRECEN, DEÁK FERENC-UTCA 6.

évek óta jól bevált és minden előnyt
a vásárlónak nyújtó rendszerével!

Ha még nem lenne igazoló könyvecskéje
és vásárlási utalvány, forduljon ennek kiállításáért
a Takarékoság irodájához Debrecen, Deák Ferenc-u. 6.

Debrecenben: 48 régi nagy megbízható cégnél érvényes
Mátészalkán: 11

mindennemű szükségletének beszerzésénél ez igazolvány
és utalvány.

Sem a könyvecskéért, sem a vásárlásnál nem fizet semmit!!

**Minden üzletbe úgy léphet be ez utal-
ványokkal, mint a készpénzvevő!!**

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János vasnagykereskedése
Telefon 6. és 15-48. Debrecen.

Kitűnő lőtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsir-bödönök, dísznoóló-kések, húsvágó-gépek.

Ruha-, télikabát- és felöltőszövetekben
legnagyobb választék és legolcsóbb árak

„Posztóház”-ban

Debrecen, Svetits-palota.

Kérjen mintákat!

Telefon: 34-47.

Vigyázzon!

Csak szaküzletben vásároljon!

SZENDRŐ SÁNDOR

zongora-, gramofon-, hangszerraktár
DEBRECEN, BATHYÁNY-UTCA 22. SZ.

Zongorahangolás, javítás Tennis-ütők szakszerű
helyben és vidéken. hürozsása és javítása.

Minden szülő

saját érdekében az 52 éve fennálló testvér-cégnél

Kulcsár Imre Fia

üzletében szerezze be gyermekei cserkész felszerelését.
Cserkészöv 1-20 P. 1 pár cserkészharisnya — 70 fill. Cserkész ing
vászonnál 3— P. Cserkészjelvény — 08 fill. Cserkészszadrág 3— P.

Kérjen részletes árlapot.